

BAR HUMAN RIGHTS
COMMITTEE OF
ENGLAND & WALES

Osman Kavala & diğ erleri v Türkiye

DAVA GÖZLEM RAPORU

Gezi Parkı, sivil toplum ve hak aktivistlerinin
yargılanması

Şubat 2020

Yayınlanma tarihi Mayıs 2020

Hazırlayan

Baro İnsan Hakları Komitesi Üyesi

Kevin Dent QC*

*İngiltere'deki yargı sistemindeki Kraliçe'nin Avukatı ünvanına sahip kıdemli avukatları tanımlamak için kullanılan kısaltma.

İngiltere ve Galler Barosu İnsan Hakları Komitesi (BHRC)

289-293 High Holborn

Londra WC1V 7HZ

www.barhumanrights.org.uk

BHRC yayını.

Copyright 2020©

İçindekiler

Baro İnsan Hakları Komitesi Hakkında.....	5
Giriş	6
İş Tanımı, Fon ve Teşekkür	10
Türkiye’de Daha Önce Gerçekleştirilen Dava Gözlemleri	10
Bağlam	11
Arka plan: Gezi Parkı olayları	11
‘Taksim Dayanışma’ yargılaması.....	12
Gezi Parkı yargılamalarının çıkışı ve tutuklu yargılama.....	13
Gezi Parkı 14	14
Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önündeki dava.....	18
Gözlemlenen Duruşmalar.....	28
24 ve 25 Haziran 2019 Duruşmaları	28
8 Ekim 2019 duruşması.....	32
24 Aralık 2019 duruşması.....	33
28 Ocak 2020 duruşması	37
Savcının Mütalaası.....	48
18 Şubat 2020 duruşması.....	49
Mahkemenin gerekçeli kararı.....	50
Beraati takiben yaşananlar	52
Cumhuriyet Savcısının itiraz edeceğini duyurması.....	52
Osman Kavala hakkındaki yeni tutuklama kararı.....	52

Beraatin ardından Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın açıklamaları.....	53
Gezi Parkı hakimlerine yönelik soruşturma.....	54
BHRC'nin pozisyonu.....	56
Osman Kavala hakkında yeni casusluk iddiası.....	57
COVID-19 sonrasında devam eden tutukluluk.....	59
Sonuç ve tavsiyeler.....	62
Ekler.....	65
Ek 1: Türkiye'deki Barolardan Ortak Açıklama.....	65

Baro İnsan Hakları Komitesi Hakkında

Baro İnsan Hakları Komitesi ("BHRC") İngiltere ve Galler Barosunun uluslararası insan hakları koludur. Hukukun üstünlüğü yoluyla adalet ilkesinin ve temel insan haklarına riayet edilmesinin geliştirilmesine adanmış ve müstakil bir organ olan Komite İngiltere ve Galler Barosu Konseyinden bağımsızdır. Bünyesinde İngiltere ve Galler Barosunda barriester [ÇN: İngiltere'deki yargı sisteminde çoğunlukla yüksek mahkemede görev yapan avukat] olarak görev yapan avukatlar, hukuk alanındaki akademisyenler ve hukuk öğrencilerinden oluşan yaklaşık 500 üye bulundurmaktadır. BHRC'nin on beş kişiden oluşan Yönetim Kurulu üyeleri ve genel üyeleri bağımsız hukuk faaliyetleri, öğretim ve/veya öğrencilik faaliyetlerinin yanı sıra hizmetlerini *pro bono* olarak sunmaktadır. BHRC bir tam zamanlı proje koordinatörü de istihdam etmektedir.

BHRC şunları amaçlar:

- hukukun üstünlüğü ve uluslararası düzeyde kabul edilmiş insan hakları normları ve standartlarını savunmak;
- işlerini yaparken, faaliyetlerini yürütürken tehdit edilen baskı gören avukat, yargıç ve insan hakları savunucularını desteklemek ve korumak;
- hukuk mesleğinde ve bu mesleğin dışında insan hakları ve kanunlarına dair daha fazla ilgi göstermek ve bilgi sahibi olmak;
- insan haklarının korunması ve geliştirilmesi için çalışan diğer örgütler ve bireyleri desteklemek, bu kişi ve/veya kurumlarla işbirliği yapmak; ve

BHRC çalışmalarının bir parçası olarak yargı süreci ve adil yargılanma hakları bakımından kaygıların olduğu yargılamaları izlemek üzere hukuki gözlem çalışmaları yürütmektedir. BHRC'nin faaliyet alanı kendi yargı yetkisinin olduğu İngiltere ve Galler hariç dünyanın her yerine uzanmaktadır. Bu durum Komite'nin rolünün bağımsız fakat hukuken nitelikli bir gözlemci ve kritik olması ihtiyacını yansıtmaktadır.

Giriş

1. BHRC Türkiye’de sivil toplumun önde gelen 16 figürü hakkında açılan “Gezi Parkı” davasını yakından izlemiş ve Ocak 2019 ile Şubat 2020 döneminde çeşitli tarihlerde bu davaya ilişkin duruşmalara gözlemci olarak katılmıştır. .
2. Dava yurt dışında bulunan sanıklar bakımından henüz tamamlanmamış olmasına karşın görünüşte 18 Şubat 2020’de 9 sanığın beraat etmesiyle sonuçlandı. Bu raporun hazırlandığı dönemde, Cumhuriyet Savcısı tarafından temyiz edilen beraat kararlarına dair temyiz süreci henüz tamamlanmamış durumda.
3. BHRC yargılama süresince Gezi Parkı sanıklarının insan hakları ve adil yargılama güvencelerinin aşağıda belirtilenler de dahil olmak üzere birçok açıdan ihlal edildiğine dair kaygılarını defalarca raporlamıştır:
  - Yargılamanın sivil toplum ve hak aktivistlerine yönelik daha geniş bir baskının parçası olarak meşru olmayan, siyasi amaçlarla başlatılması;
  - İnsan hakları savunucularını ve sivil toplum gruplarını durdurmak ve susturmak için tutuklu yargılamanın suistimal edilmesi;
  - 657 sayfalık son derece uzun ve keyfi bir iddianame hazırlanması; ve bu uzunluğuna rağmen iddianamede ithamlar ve sanıklar arasında bağlantı kuran herhangi bir kanıtın ayrıntılarıyla belirtmemesi;
  - AİHM’in derhal tahliye edilmesi gerektiğine dair kararına rağmen Osman Kavala’nın tutukluluğunun sürdürülmesi;
  - Savunmanın yokluğunda dinlenen önemli bir tanık beyanının geçerli kabul edilerek, adil bir yargılama için gerekli usul güvencelerinin gözardı edilmesi;
  - Beraat etmesinin sonrasında da çeşitli savcılık manevraları ile Osman Kavala’nın tutukluluk halinin devam ettirilmesi;
  - Beraat kararı veren hakimlere yönelik disiplin sürecinin başlatılması.
4. Gezi Parkı davası ile ilgili kaygıların, yargılamanın *tüm aşamalarını*; tutuklu yargılama, iddianame, bizatihi yargılama süreci ve beraatlere ilişkin yetkililerin

tepkisini kapsadığını not etmek önemli. Dolayısıyla, elinizdeki bu rapor davaya ilişkin duruşmalara dair gözlemleri detaylandırırsa da dava ve sonrasında yaşananların daha geniş etkisine bakmaksızın bir değerlendirme yapmak imkansız.

5. Benzer şekilde, beraat kararları tek başına adil bir yargılamanın işareti olarak görülemez. Beraat kararlarının; sanıkların-özellikle de 900 günden fazla bir süredir tutuklu olan Osman Kavala-yaşamı ve hakları bakımından büyük etkileri olacağı hususu başından beri açık bir biçimde yanlış anlaşılmış ve siyasi motivasyonları olan iddiaların sonrasında gelmiştir. Sanıklar böyle yüksek düzeyli bir davada yalnızca ciddi suçlamalarla karşı karşıya kalmamış yırca sanıkların yaşamları ve kariyerleri de bu suçlamalar sonucu çok derin bir ölçüde etkilenebilecektir. Aynı şekilde, bu yaşananlardan sanıkların aileleri ve arkadaşları da etkilenmiştir.
6. Ayrıca, İnsan Hakları Komiseri de AIHM'e sunduğu müdahillik başvurusunda böylesi yargılamaların hak aktivistleri, sivil toplum grupları ve ifade özgürlüğü çalışmaları üzerinde caydırıcı etkisi olduğunu belirtmiştir.
7. Esasen, bu rapor sanıkların 18 Şubat 2020'de beraat etmesinin ardından hazırlanmış olmasına rağmen hala tutuklu bulunan Osman Kavala'nın haklarını ve özgürlüğünü baskı altında tutmak için hükümetin hilelerine devam ettiği açıktır.
8. BHRC'nin görüşüne göre, devam eden bu manevralar, -kanıtlar ışığında-özünde *temelsiz* olan iddiaları takiben izledikleri süreci yalnızca daha da ağırlaştırmaya hizmet etmektedir.
9. Bu yargılamaların çeşitli unsurlarına *bir arada* bakıldığında beraatlerin, hiç bir zaman açılmamış ve sürdürülmemiş olması gereken keyfi, baskıcı dava bakımından yalnızca küçük bir ışık olduğu belirtilmelidir. Davanın sonrası ve Osman Kavala'ya yönelik manevralar yalnızca Türkiye'de hukukun üstünlüğünün uygulanmasına dair kaygıların artmasına sebebiyet vermiştir ve esasen bu hususa dair yeni düşük düzeyin göstergesi olarak görülebilir.
10. Ne yazık ki durumu daha da kötüleştirerek, yetkililerin beraatlere yönelik tepkisi heyette bulunan hakimlere yönelik disiplin soruşturması açılması oldu.
11. Dolayısıyla, bu BHRC raporu, yargılamaların tüm kronolojisini sunmayı, böylece resmin daha geniş halinin ortaya çıkmasını; hakların ve güvencelerin hangi

düzeyde ihlal edildiğinin düzgün bir şekilde değerlendirilmesini amaçlamaktadır.

12. Davanın sanıkları:

- **Osman Kavala**, iş insanı ve hayırsever, Anadolu Kültür yönetim kurulu başkanı, çok sayıda sivil toplum örgütünün kurucusu veya danışma kurulu üyesi.
- **Yiğit Aksakoğlu**, erken çocukluk gelişim projelerine odaklanan Hollandalı hayırsever örgütü Bernard van Leer Vakfı'nın Türkiye temsilcisi.
- **Ali Hakan Altınay**, Anadolu Kültür yönetim kurulu başkan yardımcısı, Terakki Vakfı Okulları yönetim kurulu üyesi ve eğitim kurumları kurucu üyesi.
- **Ayşe Mücella Yapıcı**, mimar ve İstanbul Mimarlar Odası genel sekreteri.
- **Ayşe Pınar Alabora**, aktrist.
- **Memet Ali Alabora**, aktör ve Oyuncular sendikası eski başkanı.
- **Çiğdem Mater Utku**, film yapımcısı, gazeteci ve Anadolu Kültür danışmanı.
- **Gökçe Yılmaz**, Açık Toplum Vakfı Türkiye temsilcisi.
- **Handan Meltem Arıkan**, romancı ve oyun yazarı.
- **Hanzade Hikmet Germiyanoglu**, eğitim danışmanı ve Sivil Toplum Geliştirme Merkezi koordinatörü.
- **İnanç Ekekçi**, çocuk hakları, mülteci hakları, kadın hakları, insan hakları ve ekoloji alanındaki sivil toplum örgütlerinde profesyonel çalışan.
- **Mine Özerden**, aktivist, film yapımcısı ve Anadolu Kültür'ün eski çalışanı.
- **Can Atalay**, avukat.
- **Tayfun Kahraman**, akademisyen ve şehir plancısı.

- **Yiğit Ali Ekmekçi**, Anadolu Kültür yönetim kurulu başkan vekili, Terakki Vakfı Okulları yönetim kurulu üyesi.
- **Can Dündar**, gazeteci, Cumhuriyet Gazetesi eski genel yayın yönetmeni.

13. Sanıklara yönelik esas suçlama Türk Ceza Kanunu 312 Maddesi uyarınca cebir ve şiddet kullanarak hükümeti ortadan kaldırmaya teşebbüs.

14. Ceza Kanununun 312/1 Maddesi:

“Cebir ve şiddet kullanarak Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetini ortadan kaldırmaya veya görevlerini yapmasını kısmen veya tamamen engellemeye teşebbüs eden kimseye ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası verilir.”

15. BHRC, kendi dava gözlemleri ve Osman Kavala'nın Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne (AİHM) yaptığı başvurunun kararı dahil çeşitli kanıtları göz önünde bulundurarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) en azından 5 § 1, 5 § 4 ve 18. Maddelerinin ihlal edildiği kanaatindedir. Esasen, aşağıda detayları verildiği üzere, davada temel adil yargılanma hakkı güvencelerine riayet edilmediğini gösteren başka hususlar da bulunuyor.

16. BHRC bu davanın ortaya çıkardığı hususların ehemmiyetinin ve ithamların ciddiyetinin farkında olarak bu davayı yakından gözlemlemiştir. Bu nedenle, 24 Haziran 2019'da davanın İstanbul'un biraz dışında yer alan Silivri 30. Ağır Ceza Mahkemesinde görülen ilk duruşmasına BHRC başkanı Schona Jolly QC ¹ katılmıştır.

17. 8 Ekim 2019'da, davanın bir sonraki duruşmasına BHRC başkan yardımcısı Stephen Cragg QC ² katıldı. 24 Aralık 2019, 28 Ocak ve 8 Şubat 2020 tarihlerindeki duruşmalara BHRC üyesi Kevin Dent QC ³ katıldı.

18. 8 Şubat 2020'de görülen karar duruşmasında, sanıklar Osman Kavala, Ayşe

---

¹ http://www.barhumanrights.org.uk/wp-content/uploads/2019/07/Gezi-Park-Statement_July-2019-2.pdf

² http://www.barhumanrights.org.uk/wp-content/uploads/2019/10/Gezi-Park-Statement_October-2019-updated.pdf

³ <https://www.barhumanrights.org.uk/wp-content/uploads/2020/01/BHRC-Trial-Observation-Report-Kavala-24-December-2019.pdf> and <https://www.barhumanrights.org.uk/wp-content/uploads/2020/02/BHRC-Trial-Observation-Report-Kavala-28-January-2020.pdf>

Mücella Yapıcı, Yiğit Aksakoğlu, Çiğdem Mater Utku, Ali Hakan Altınay, Mine Özerden, Şerafettin Can Atalay, Tayfun Kahraman ve Yiğit Ali Ekmekçi beraat etti. Ancak dava, yargılama başlamadan önce Türkiye’den ayrılan sanıklar bakımından devam ediyor.

İş Tanımı, Fon ve Teşekkür

19. BHRC’nin davayı izlemesi (temel hakların parçası olarak ifade özgürlüğünün geliştirilmesine adanmış kar amacı gütmeyen bağımsız bir örgüt olan) ARTICLE 19 tarafından istenmiştir. Şu anda BHRC Türkiye’deki ifade özgürlüğünün kötüleşmesine yanıt olmak için ARTICLE 19 ile Mutabakat Anlaşması paylaşıyor. BHRC’nin bu rapora konu her iki duruşmanın gözlemlenmesi için gerekli fonu- Avrupa Birliği’nin finansal yardımı aracılığıyla-ARTICLE 19 tarafından sağlanıyor. Ancak, BHRC dava gözlemini ve bu rapor yazımını pro bono olarak gerçekleştirmiştir. BHRC, ARTICLE 19’a duruşmalar süresince profesyonel çeviri hizmeti ve gerekli materyallerin yazılı tercümesini sunarak sağladığı yardımlar için minnettardır.² Herhangi bir şüpheye yer vermemek için bu belgedeki hiçbir görüş Avrupa Birliği’nin pozisyonunu yansıtır olarak değerlendirilmemelidir.

Türkiye’de Daha Önce Gerçekleştirilen Dava Gözlemleri

20. BHRC’nin Türk mahkemelerinin uluslararası adil yargılanma standartlarına uyumunun değerlendirilmesi ve raporlanması temelindeki dava izleme heyet çalışmalarına konu olan davalar, örneğin 2016 yılı Temmuz ayındaki başarısız darbe girişiminin ardından ciddi terörizm suçları ile itham edilen gazetecilerle ilgiliydi. Grainne Mellon Eylül 2016’da *Taraf* gazetesinden gazetecilerin davalarının bir kısmına katıldı ve Pete Weatherby QC 17 gazeteci ve diğer medya çalışanlarının başarısız darbe girişimiyle ilgili ciddi suçlar ile itham edildiği *Altan ve Diğerleri v Türkiye* davalarına katıldı ve raporladı. 2018’de Schona Jolly QC Zaman gazetesinden gazetecilerin yer aldığı *Şahin Alpay ve diğerleri v Türkiye* davasının yargılamalarına katıldı ve raporladı. 2019’da, Pete Weatherby QC önce gelen siyasetçiler *Selahattin Demirtaş v Türkiye* ve *Veysel Ok v Türkiye* yargılamalarına katıldı ve raporladı.

Bağlam

Arka plan: Gezi Parkı olayları

21. Bahse konu olaylarla ilgili iddialar 2013 yılına ait ve İstanbul'daki Gezi Parkı'na yönelik inşaat çalışmalarına yönelik protestolara ilişkindi.⁴
22. 2011 yılı Eylül ayında, İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisi İstanbul'daki Taksim Meydanını yayalaştırma planını kabul etti. Bu plan içerisinde o alanda yeni bir alışveriş merkezi yapmak için kışlanın yeniden inşası yer alıyordu. Kışla İstanbul'un merkezindeki sadece birkaç yeşil alandan birisi olan Gezi Parkı'na inşa edilecekti. Bu öneriler çok sayıda kişi tarafından olumlu karşılanmadı ve çeşitli meslek grupları projenin iptal edilmesi girişimi olarak idari yargı süreçlerine başvurdu.
23. 2012'de Gezi Parkı'nın yıkılması planlarına karşı protestolar düzenlendi. "Taksim Dayanışma" dahil çeşitli dernekleri, sendikaları, meslek örgütleri, siyasi partileri bir araya getiren platformlar, protestolar düzenlemek ve bunları koordine etmek için kuruldu.
24. 27 Mayıs 2013'de Gezi Parkı'nda yıkım çalışmalarının başlamasının ardından çevre aktivistleri ve o bölgede ikamet eden kişiler yıkımı durdurma girişimiyle parkı işgal etti. Protesto hareketleri başlangıçta parkın yıkılmasına itiraz eden ekolojistler ve orada yaşayan kişiler tarafından gerçekleştiriliyordu. Ancak, 31 Mayıs 2013'de polisin parkı işgal eden insanları oradan çıkarmak için şiddet kullanarak müdahale etmesi, polis ve göstericiler arasında çatışmalara yol açtı.
25. Polisin 1 Haziran 2013'de Taksim Meydanından çekilmesinin ardından Gezi Parkı'ndaki oturma eylemi tekrar başlatıldı ve park binlerce protestocunun çadırlarda kaldığı, kütüphane, sağlık merkezi ve gıda dağıtım alanlarının olduğu bir tür protesto kampı haline geldi. Devam eden günlerde polisin protestoculara karşı güç kullanmasına ilişkin yaygın eleştiriler yapıldı. Gezi Parkı 15 Haziran 2013'de çevik kuvvet polisleri tarafından [protestoculardan] tamamen temizlendi.

---

⁴Kavala v Türkiye AİHM 2019 (28749/18) paragraf 15-22.

26. Gezi Parkı'ndaki protestocularla dayanışma amacıyla ülkenin diğer yerlerinde de-çok sayıda gözaltı yaşanmasına yol açan-benzeri protestolar düzenlendi. Dönemin başbakanı Tayip Erdoğan protestolara güçlü bir şekilde karşıydı.
27. Türk Hükümetinin rakamlarına göre⁵, 28 Mayıs ve 25 Eylül 2013 tarihleri arasında, 3,611,208 kişi protestolara katılmıştı. Bu kişilerden 5,513'ü gözaltına alınırken 189'u cezaevine konulmuştu. Aynı rakamlara göre, 697 kolluk görevlisi ve 4329 sivil yurttaş yaralanırken 4 sivil yurttaş ve 2 polis görevlisi de yaşamını yitirmişti.
28. İnsan Hakları Komiserine göre,⁶ Gezi Parkı olayları İstanbul'daki Gezi Parkı'nda ağaçların kesilmesini ve Taksim Meydanına alışveriş merkezi inşa edilmesini durdurmaya çalışan az sayıda barışçıl protestoculara karşı aşırı güç kullanılması hissiyatının sonucunda tetiklenmiştir. İnsan Hakları Komiserine göre, Gezi olayları yetkililerinin sert müdahalesi olarak da akılda kalmıştır.
29. İnsan Hakları Komiseri, AIHM'e sunduğu görüşünde, kendilerine kolluk kuvvetlerinin barışçıl göstericilere veya izleyen kişilere yönelik insan hakları ihlallerine ilişkin çok sayıda, ciddi, tutarlı ve inandırıcı iddia ulaştığını belirtmiştir. İnsan Hakları Komiserine göre, bu iddiaların büyükçe bir kısmı Türkiye'de güvenlik güçlerine yönelik eskiden beri devam eden cezasızlık uygulaması nedeniyle Türk yargısı tarafından etkili bir şekilde oluşturulmamıştır.

'Taksim Dayanışma' yargılaması

30. Gezi Parkı yargılamasının özelliklerinden birisi, sanık Ayşe Mücella Yapıcı'nın, Gezi Parkı olaylarına ilişkin suçlardan dolayı 2014-2015'de görülen 'Taksim Dayanışma' yargılamasında 26 sanıktan birisi olarak yargılanmış ve beraat etmiş olmasıdır. Ayşe Mücella Yapıcı suç örgütü kurmak, yasadışı gösterilere katılmak ve katılmayı teşvik etmek ve dağılın ihtarına uymamak gibi suçlamalarla karşı karşıyaydı. Bu suçlamalar toplam 13 yıla kadar hapis cezası ile sonuçlanabilirdi.⁷

---

⁵Kavala v Türkiye AIHM 2019 (28749/18) paragraf 18.

⁶ Kavala v Türkiye AIHM 2019 (28749/18) paragraf 20-22

⁷ <https://www.hrw.org/news/2014/06/11/dispatches-one-year-after-turkeys-gezi-protests-activists-trial>

Gezi Parkı yargılamalarının çıkışı ve tutuklu yargılama

31. Osman Kavala 18 Ekim 2017’de İstanbul’da gözaltına alındı. Türk Ceza Kanunu 312. Madde (Gezi Parkı olayları bakımından Hükümeti devirme girişimi) ve 309. Madde (15 Temmuz 2016’daki darbe girişimi ile ilgili olarak anayasal düzeni devirmeye teşebbüs) suçlarını işlediğinden şüphe ediliyordu.⁸
32. 25 Ekim 2017’de,⁹ İstanbul cumhuriyet savcısı Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) 91. Madde ve darbe girişimi sonrasında ilan edilen olağanüstü hal kapsamında alınan önlemler bağlamında kabul edilen 684. Sayılı KHK’nın 10. ve 11. Maddeleri uyarınca Osman Kavala’nın gözaltı süresini yedi gün uzatma kararı aldı.
33. Osman Kavala, 31 Ekim 2017’de hakkındaki iddialarla ilgili olarak İstanbul Emniyet Müdürlüğü terörle mücadele şubesinden polisler tarafından sorgulandı.¹⁰
34. 1 Kasım 2017’de cumhuriyet savcılığı Osman Kavala’nın “cebir ve şiddet kullanarak anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs” (darbe girişimi ile alakalı olarak Ceza Kanunu 309. Madde) ve “Hükümeti devirmeye ve cebir ve şiddet kullanarak, yetkililerin görevlerini yapmasını engellemeye teşebbüs” (Gezi Parkı ile ilgili olarak Ceza Kanunu 312. Madde) nedeniyle tutuklanmasını talep etti.
35. Osman Kavala’nın tutululuğa karşı Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesine yaptığı itiraz da dahil çeşitli çabalarına rağmen, 8 Şubat 2020’de beraat ettiği ana kadar cezaevinde kaldı.
36. Gezi Parkı olayları ile bağlantılı olarak başka sanıklar da 16 Kasım 2018’da gözaltına alındı. Sanık Yiğit Aksakoğlu 1 Kasım 2017’de gözaltına alınmıştı. Çeşitli sanıklar farklı safhalarda tutuklu kaldı. Ancak, 25 Haziran 2019’da Yiğit Aksakoğlu tahliye edildiğinde, Osman Kavala hariç diğer tüm sanıklar tahliye edilmişti.

---

⁸ Kavala v Türkiye AİHM 2019 (28749/18) paragraf 14

⁹ Kavala v Türkiye AİHM 2019 (28749/18) paragraf 33

¹⁰ Kavala v Türkiye AİHM 2019 (28749/18) paragraf 35

Gezi Parkı Error! Bookmark not defined.

37. 19 Şubat 2019'da İstanbul cumhuriyet savcısı 16 sanık bakımından Gezi Parkı olayları ile ilgili olarak Ceza Kanunu 312. Madde kapsamında cebir ve şiddet kullanarak hükümeti devirmeye teşebbüs ve-kamu malına zarar vermek, ibadethanelere ve mezarlıklara saygısızlık, tehlikeli maddelerin yasadışı yollardan edinilmesi ve yağma gibi-çeşitli biçimlerde kamu düzenini bozmak suçlarından iddianamesini sundu.¹¹

38. Bahse konu iddianame oldukça hacimli ve BHRC bu konuda daha önce şu yorumda bulunmuştu:

“657 sayfalık bu iddianamenin özü Gezi Parkı protestolarının tek bir kişi veya bir örgüt tarafından planlandığı varsayımına dayanıyor. En açık haliyle iddianamede bu varsayımı destekleyecek veya sanıklardan herhangi birisinin iddia edilen kişi olduğuna dair herhangi bir kanıt bulunmuyor. Sayın Kavala 24 Haziran 2019'da Mahkemede yaptığı savunmada iddianameyi “fantastik bir kurgu” olarak tanımlamıştır. BHRC iddianamenin sürekli bir şekilde herhangi bir inandırıcı veya sağlam kanıt yerine bilhassa sıklıkla komplo çığırkanlığı yapar gözükmesi nedeniyle bu değerlendirme ile aynı görüştedir. George Soros'a çok sayıda atıf yapılıyor, fakat kendisinden alınan veya kendisi hakkında elde edilen herhangi bir kanıt sunma çabası görülüyor. Aksine, iddiaya yönelik herhangi kanıtsal bir temel olmaksızın ve görünüşe göre Sayın Kavala ve diğer sanıklara yönelik toplamda somut kanıt olmaması sebebiyle dikkati başka bir yere yöneltmek amacıyla, Gezi Parkı protestolarının arkasında olduğu izlenimi uyandırmak için ismi serbestçe kullanılmıştır.”¹²

39. İddianamenin ilk kısmında, cumhuriyet savcısı Gezi olaylarının bağlamını kendi versiyonuna göre aktarıyor ve bunun yansıması olarak Gezi ayaklanmasının Batı'nın finansal desteği ile (profesyonel devrimci olan) Sırp “ihracatçılar” tarafından eğitilen Türk “distribütörler” tarafından organize edildiğini gösteren unsurlarını sunuyor.

---

¹¹ Kavala v Türkiye AİHM 2019 (28749/18) paragraf 47-60.

¹² http://www.barhumanrights.org.uk/wp-content/uploads/2019/07/Gezi-Park-Statement_July-2019-2.pdf

40. İddianamede, Gezi Parkı olaylarının bilhassa George Soros başta olmak üzere uluslararası aktörler tarafından desteklenen kişiler tarafından yönlendirilen, planlı bir senaryonun ürünü olarak şiddetsiz direniş senaryoları temelinde önceden planlanmış olduğu teorisi öne sürülüyor.

41. İddianamede, önceden planlanmış olduğu iddia edilen ve Gezi olayları sırasında kullanılan 198 şiddetsiz eylem biçiminin bir listesini sunulmuştur. İddianamede sanıkların şiddetsiz eylemleri Türkiye geneline yayma niyetinde olduğunu ve Gezi olayları ile 2000'lerde Sırp hükümetinin devrilmesine yol açan olaylar arasında paralellik olduğu iddiası ileri sürülmüştür. İddianameye göre:

“Bu bilgiler ışığında, Gezi kalkışmasının, silahlı terör örgütleri, legal ve legal görünümlü illegal yapıları ... kontrol altına alabilen, ...toplumu amaçları doğrultusunda oluşturduğu algı ile yönlendirebilen, küresel hedefleri olan yapılar tarafından yönlendirilmiş ve teşvik edilmiş olduğu anlaşılmaktadır.

[Bu bakımdan], Gezi kalkışmasının sanıklar tarafından planlandığı ve sahnelendiği tespit edilmiştir... Dünyada mevcut siyasal yapıda kendileri açısından müttefik veya stratejik ortak olarak gördükleri ancak antidemokratik yönetimler veya krallıkla yönetilen birçok ülkede bu olayların yaşanmaması hususu da iddia olunan bu savı desteklemektedir.”¹³

42. Bu nedenle, park inşaatı planlarına karşı gerçekleştirilen ve polislin protestoculara yönelik müdahalesinin ardından genişleyen protestoları yabancı güçlerin hükümete karşı önceden planlanan bir kalkışması çerçevesine oturtmaya çalışan oldukça *siyasi* bir iddianamedir.

43. İddianamenin ikincisi kısmı, sanıkların Gezi Parkı olayları öncesinde ve sırasında gerçekleştirdiğini iddia ettiği çeşitli fiilleri listelemiştir. Osman Kavala'nın yönetim kurulu üyesi olduğu Açık Toplum Vakfı'nın bu olayları destekleyen finansmanı sağladığını göstermeye çalışmıştır.

44. İddianamedenihai amacın yabancı ülkelerin baskısıyla Türk hükümetini istifaya zorlamak ve mümkünse bir iç savaşı tetikleyecek zemini oluşturmak olduğunu iddia edilmiştir. Ancak, iddianamede böyle bir şeyin olduğunu veya sanıkların böyle bir planın parçası olduğunu belirten herhangi bir kanıt sunulmamıştır.

---

¹³ Kavala v Türkiye AİHM 2019 (28749/18) paragraf 49.

45. İddianamede Osman Kavala ve diğer bazı sanıkların görünüşe göre şiddet içermeyen eylemlerin ülke geneline yayılmasını genelleştirmek için koordineli bir şekilde hareket ettiklerini; “Taksim Dayanışma” platformunu kontrol ettikleri ve yönettiklerini; sanatçı ve siyasetçiler dahil çeşitli kişilerle Avrupa Birliği, Avrupa Komisyonu ve AİHM ile toplantılar düzenlediklerini; Gezi olaylarına destek sağlamak için sergi ve yuvarlak masa toplantısı, ayrıca film ve video kaydı gösterimlerine yardım ettiklerini göstermek için Türk yetkililerin iletişim dinlenmesi yoluyla elde ettiği çeşitli telefon konuşmalarına yer verilmiştir.
46. Ancak, AİHM`nin de dava ile ilgili gözlemediği gibi, iddianamede tanımlanan tüm faaliyetler, kişilerin demokratik bir toplumun parçası olarak, Sözleşme kapsamındaki haklarını kullandıkları *yasal* faaliyetlerdir. İddianamede açıklanan konuşmaların hiçbirisi, şiddet içeren fiilleri gerçekleştirme talimatı veya bu fiilleri teşvik etme ya da cebir kullanarak anayasal düzeni devirme çabası göstermiyor.
47. İddianame Osman Kavala'nın Anadolu Kültür vakfının banka işlemlerinin detaylarını gösteren çeşitli raporlardan alıntılar yapıyor ve bu belgelerin bahse konu şirketin sanat, insan hakları ve azınlıklar alanlarında faaliyet yürüten kişilere ve ticari şirketlere çeşitli banka transferleri yaptığını, ayrıca Civitas Foundation, Columbia Üniversitesi ve Avrupa Konseyi gibi çeşitli vakıflardan, uluslararası örgütlerden ve üniversitelerden finansal destek aldığını gösterdiğini iddia etmiştir.
48. Esasen, yukarıda belirtilen sivil toplum grupları gibi yasal sivil toplum gruplarına yapılan böylesi ödemelerin, şiddete dayalı ayaklanmanın bir parçası olarak gösterilmesinin iddianamenin belirgin bir niteliği olması dikkat çekicidir.
49. İddianamede Osman Kavala'ya yönelik fiziki takibe de atıf yapılıyor ve kendisinin 26 Temmuz 2013'de Alman Konsolosluğu hukuk işleri direktörü ve Avrupa Parlamentosu üyesi bir kişi ile görüştüğü ve Avrupa Birliği'nin Avrupa Komisyonu önceki dönem temsilcisi bir kişi ile telefon konuşması gerçekleştiği de belirtiliyor. Başvurucunun bir akademisyen ile yapılan telefon konuşmasında Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri'nin ziyaretinden bahsetmiş olduğu da

belirtiliyor.¹⁴

50. BHRC (tarafından) iddianamede listelenen konuşmaların Gezi Parkı protestolarını destekler nitelikte olduğu değerlendirilebilse dahi, bu konuşmaların hiçbirisinde şiddeti, şiddete dayalı ayaklanmayı savunan veya protestolardaki şiddeti destekleyen ya da teşvik eden kısım bulunmuyor.

51. İddianame, Türkiye'yi uluslararası düzeyde zor durumda bırakma iddiasında olduğunu iddia ettiği bir bazı fiilleri de listelemiştir, bu fiiller arasında yer alanlar:

- Brüksel'de Gezi olayları sergisi düzenlemek;
- Avrupa Parlamentosuna sunulmak amacıyla Gezi olayları hakkında bir rapor hazırlamak;
- Gösteriler sırasında göz yaşartıcı gaz kullanımı ile ilgili AİHM'e başvuran kişileri desteklemek;
- Avrupa Konseyinin-İnsan Hakları Komiseri ve Genel Sekreteri dahil-çeşitli organlarıyla bilgi paylaşımı ve işbirliği hakkında telefon görüşmeleri yapmak;
- Uluslararası Af Örgütü'nün çeşitli raporlarıyla ilgili telefon konuşmaları.

52. BHRC'nin görüşüne göre, iddianamenin, sanıkların demokratik ve çoğulcu bir toplumun parçası olarak Sözleşme'deki ifade özgürlüğü ve örgütlenme özgürlüğü haklarını kullanarak gerçekleştirdikleri ve açık bir şekilde meşru olan fiillerine yönelik kriminalize etme girişimi son derece kaygı vericidir.

53. İddianamede şu sonuca varılıyor:

“...tüm şüphelilerin ülkemizde “Gezi Parkı olayları” olarak anılan kalkışma meydana gelmeden çok önce, bu yönde dünyada çeşitli ülkelerde cereyan ettiği üzere mevcut yönetimi yıkmak amacıyla çeşitli eğitimlerden de geçerek; uygun ortamı buldukları 2013 yılı Mayıs ayı itibariyle planlarını devreye soktukları; bu aşamada birbiri ile bağlantısız gözükken legal, illegal ve legal

---

¹⁴ Kavala v Türkiye AİHM 2019 (28749/18) paragraf 51

görünümlü illegal yapıların aynı amaç etrafında birleşerek faaliyetlere giriştikleri; vatandaşlarımıza şirin ve iyi huylu gözükken başta sözde “şiddet içermeyen” biçimde sahnelenen eylemlerle halkı sokağa dökmeye çalıştıkları; bu doğrultuda çok sayıda çağrı yaparak ve eylemlerine devlet birimlerinin sanki bir savaş anında imiş gibi müdahale ettiği yönünde algı oluşturmak suretiyle kitlesel eylemlere katılımı arttırmaya çalıştıkları; daha sonrasında ise oluşan bu karmaşada sahada her daim eylem yapmaya müsait sol terör örgütlerinin bu faaliyetlerine uygun ortam sağlamak suretiyle 1960 ve 1980 darbelerinde olduğu gibi toplumu ve devleti kaos ortamına sokarak bu suretle de Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini Ortadan Kaldırmaya ve Görevini Yapmasını Engellemeye Teşebbüs ettikleri; oluşan bu ortamda dış ülke örneklerinde olduğu üzere en iyi ihtimalle hükümeti istifaya ve erken seçime zorlamak istedikleri, bu ihtimalin gerçekleşmemesi halinde ise bu defa Suriye ve Mısır örneklerinde olduğu üzere iç savaş ve darbe ortamına zemin hazırlamak gayretinde oldukları;...Gezi kalkışmasının başarısız biçimde nihayete ermesi sonrasında bu defa FETÖ/PDY silahlı terör örgütünün aynı hedefe ulaşmak amacıyla sahneye çıktığı; açıklanan gerekçelerle de şüphelilerin dosya içerisinde mevcut tüm deliller uyarınca atılı suçları işledikleri anlaşılmıştır.”¹⁵

54. Dolayısıyla, iddianame, hükümete ilişkin meşru, yasal tartışmaları, eleştirileri, Türkiye’de iç savaş başlatma girişimi olarak tanımlamaya çalışıyor, fakat bu tanımlamayı sanıkların bunu desteklediğini veyaböylesi bir amaç doğrultusunda ilerlediklerini gösteren herhangi bir kanıt sunmaksızın yapıyor.

55. Ancak 4 Mart 2019’da iddianame, sanıkların yargılanması konusunda hemfikir olan mahkeme tarafından kabul edildi ve böylece yargılama süreci başladı.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi önündeki dava

56. 10 Aralık 2019’da, AİHM Osman Kavala tarafından yapılan başvuru (Kavala v Türkiye AİHM 2019 (28749/18)) ile ilgili kararını açıkladı. [AİHM] Başvuru[su] sadece bu sanık tarafından yapılmış olmasına karşın, açıklanan karar Gezi Parkı yargılamalarına ilişkin önemli *genel* bir değerlendirme yapmaktadır ve bu vesileyle BHRC’nin dava ile ilgili analizine de katkı sunmaktadır.

57. BHRC kendi bağımsız değerlendirmelerini uluslararası insan hakları ve adil

---

¹⁵ Kavala v Türkiye AİHM 2019 (28749/18) paragraf 55

yargılanma standartlarına göre yapmasına rağmen, AİHM'in kararında ulaştığı sonuçların çoğu BHRC'nin yargılama ile ilgili kaygılarına ayna tutmakta ve daha detaylı açıklamaktadır. Esasen, Türk yetkililerin AİHM kararına uymama biçimindeki pozisyonu bahse konu kaygıları yalnızca daha da arttırmıştır.

58. Osman Kavala başvurusunu 8 Haziran 2018'de yapmış ve AİHM' Osman Kavala'nın Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 5(1), 5(4) ve 18. Maddelerinin ihlal edildiğine hükmettiği kararını 10 Aralık 2019'da vermiştir. Mahkeme kararında, Osman Kavala'nın tutukluluğunun suç işlendiğine dair makul şüpheye dayanmadığına (5 § 1 Madde), makul süre içerisinde tutukluluğunun hukuki olduğuna dair herhangi bir tespit yapılmadığına (5 § 4 Madde) ve yargılamanın Sözleşme'nin meşru amaçlarının dışında siyasi nedenlerle yapıldığına (18. Madde) hükmetmiştir.

Madde 5 § 1

59. Sözleşme'nin 5 § 1 (c) Maddesi şu şekildedir:

"1. Herkes özgürlük ve güvenlik hakkına sahiptir. Aşağıda belirtilen haller dışında ve yasanın öngördüğü usule uygun olmadan hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz:

...

(c) Kişinin bir suç işlediğinden şüphelenmek için inandırıcı sebeplerin bulunduğu veya suç işlemesine ya da suçu işledikten sonra kaçmasına engel olma zorunluluğu kanaatini doğuran makul gerekçelerin varlığı halinde, yetkili adli merci önüne çıkarılmak üzere yakalanması ve tutulması;

60. AİHM, bir kişinin 5 § 1 (c) Maddesi kapsamındayalnızca bir suç işlediğinden şüphelenmek için *makul şüphelerin* bulunduğu hallerde yetkili adli merci önüne çıkarılmak üzere yakalanabileceğini, tutulabileceğini tekrar etmiştir.¹⁶ Ayrıca, "makulluk" kavramı şüphenin objektif bir gözlemcinin iddiaların olabirliği ile ilgili şüphesinin tatmin edildiği eşik anlamına gelmektedir. Ayrıca, bu durumda isnat edilen suçlara ilişkin fiiller, kişinin Sözleşme kapsamındaki haklarını kullanması ile ilgili *gözükmemelidir*.¹⁷ AİHM'e göre, kişinin özgürlüğünden

¹⁶ Kavala v Türkiye AİHM 2019 (28749/18) paragraf 125

¹⁷ Kavala v Türkiye AİHM 2019 (28749/18) paragraf 128-9

yoksun bırakılmasının, 5. Maddenin amacıyla yani kişiyi keyfilikten korumak ile uyumlu olmalıdır.¹⁸

61. AİHM, Sayın Kavala'nın, yetkililere göre iki ayrı suçu: Ceza Kanunu 312. Madde kapsamındaki cebir ve şiddet kullanarak Hükümeti devirmeye teşebbüs (Gezi Parkı olayları) ve Türk Ceza Kanunu 309. Madde uyarınca şiddet kullanarak anayasal düzeni devirme teşebbüsü (2016'daki darbe girişimi) suçlarını işlediğine dair "kuvvetli şüphe" iddiasıyla tutuklu kaldığını gözlemlemiştir.¹⁹
62. *Osman Kavala'nın 18 Şubat 2020'de Gezi Parkı ile ilgili iddialar bakımından beraat etmesinin sonrasındaki olayları değerlendirirken, Sayın Kavala'nın her iki ithamla ilgili tutukluluğunun hukukiliğini değerlendirmesi-aşağıda açıklandığı üzere-son derece önemli hale gelmektedir.*
63. AİHM değerlendirmesinde, Osman Kavala'ya emniyetteki sorgusu sırasında Gezi Parkı olayları sırasında meydana gelen şiddet eylemlerine dahliyle ilgili herhangi bir soru sorulmamış olduğunu kaydetmiştir. Ancak, Osman Kavala'ya sorgu sırasında ve sonrasında suçlandığı sorulara temel oluşturan isnadlar, kendisinin ilk bakışta birbiriyle alakalı olmayan meşru, tekil fiilleri veya açıkça Sözleşme kapsamında kullandığı haklarına dair aktivitelerine ilişkindi. Her durumda bunlar şiddet içermeyen aktivitelerdir.²⁰
64. Ayrıca, AİHM'in görüşüne göre Osman Kavala'nın dosyasında kendisinin cebir ve şiddet kullandığına, bahse konu şiddet fiillerinin gerçekleştirilmesini teşvik ettiğine, [bu fiillere] yol açtığına ya da böylesi suç davranışına destek sunduğuna dair herhangi bir kanıt bulunmamaktadır.
65. AİHM'ne göre, Osman Kavala ve iddianamede atıf yapılan çeşitli STK'lar arasındaki ilişki ile ilgili olarak, davanın taraflarının bahse konu STK'ların faaliyetlerini serbestçe yürütmeye devam eden *yasal* örgütler olduğuna dair bir ihtilaf bulunmamaktadır. AİHM, Her koşulda dinlenen konuşmalarda Osman Kavala'nın barışçıl gösterileri yaygın ve şiddete dayalı Hükümet karşıtı bir ayaklanmaya dönüştürmeye çalışan kişilerle işbirliği içerisinde olduğuna dair herhangi bir işaret bulunmadığını hükmetmiştir.

---

¹⁸ Kavala v Türkiye AİHM 2019 (28749/18) paragraf 132

¹⁹ Kavala v Türkiye AİHM 2019 (28749/18) paragraf 132

²⁰ Kavala v Türkiye AİHM 2019 (28749/18) paragraf 146

66. AİHM değerlendirmesinde, Gezi Parkı olaylarından ve soruşturma açılmasının üzerinden ne kadar geçtiğinin gözardı edilemeyeceğine hükmetmiştir. Türkiye bu kayda değer süre zarfında şüphelere ve Osman Kavala'nın tutuklu kalmasına ilişkin koşullara dair açıklayıcı argüman sunmakta başarısız olmuştur. Ek olarak, iddianame ve suç isnatları bu olaylardan beş buçuk yıl sonra sunulmuştur. Ancak dava dosyasında, ceza soruşturmasının açılmasının ardından yetkililerin, bahse konu soruşturmanın yönünü değiştirebilecek veya Osman Kavala'nın bu olayların asli azmettiricisi olduğuna ilişkin herhangi bir *yeni* önemli kanıt topladığına dair bir izlenim bulunmuyor.
67. Osman Kavala'nın 2016'da darbe girişiminde yer aldığına dair iddialar bakımından; AİHM, dava dosyasındaki kanıtların, kendisinin [bu suça] dahil olduğuna ilişkin şüpheleri gerekçelendirmede yetersiz olduğunu kaydetmiştir. Savcılık makamı, Osman Kavala'nın yabancılarla ilişkisini sürdürmesi ve cep telefonunun özellikle kişilerden birisi (Profesör Henri Barkey) ile aynı baz istasyonundan sinyal verdiği olgusuna dayanmaktadır.
68. AİHM'in görüşüne göre, Osman Kavala ve bahse konu kişi arasında yoğun iletişimin olması dosyanın temelini oluşturamaz. Dahası, başkaca ilgili ve yeterli koşulların yokluğunda şüpheli veya yabancı uyruklu kişiler arasında iletişiminin olması, objektif bir gözlemci bakımından anayasal düzeni devirmeye teşebbüs etmiş olabileceğine dair yeterli kanıt olarak değerlendirilemez.
69. AİHM'in görüşüne göre, bahse konu suçun içeriği dikkate alındığında, cebir ve şiddet kullanarak anayasal düzeni devirme girişimi şüphesinin somut ve doğrulanabilir olgular ya da kanıtlarla desteklenmesi gerektiği oldukça nettir. Ancak, AİHM'e göre, Osman Kavala'nın özgürlüğünden yoksun bırakılmasının suç işlediğine dair makul şüpheyne dayandığını gösteren bir durum söz konusu değildir.⁻²¹
70. AİHM Sayın Kavala'nın suç faaliyetine dahil olduğunu gösteren olguların, bilginin ya da kanıtların yokluğunda, cebir ve şiddet kullanarak Hükümet'i devirmeye teşebbüs etme suçunu işlediğinedair *makul* şüpheyne duyulamayacağı kanaatine varmıştır.

---

²¹ Kavala v Türkiye AİHM 2019 (28749/18) paragraf 155

71. Türkiye, Sayın Kavala'nın fiillerinin objektif bir şekilde değerlendirmeyene göre tutukluğun makul şüphelerle gerekçelendirildiğini ortaya koyamamıştır. Bu nedenle, AİHM Sayın Kavala'nın suç işlediğine dair makul şüphe olmaması nedeniyle 5 § 1 Maddesinin ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Dolayısıyla, AİHM başvuruçunun **hem** Gezi Parkı olayları hem de 2016 yılındaki darbe girişimi ile bağlantılı suçu işlediğine dair makul şüphe olmaması nedeniyle mevcut davada Sözleşme'nin 5 § 1 Maddesinin ihlal edildiği sonucuna varmıştır.²²

Madde 5 § 4

72. Osman Kavala, tutukluluğunun yasaya uygun olup olmadığına ilişkin itiraz etme hakkına dair Sözleşme'nin 5 § 4 Maddesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

73. Sözleşme'nin 5 § 4 Maddesi şu şekildedir:

"4. Yakalama veya tutulma yoluyla özgürlüğünden yoksun kılınan herkes, tutulma işleminin yasaya uygunluğu hakkında kısa bir süre içinde karar verilmesi ve eğer tutulma yasaya aykırı ise, serbest bırakılması için bir mahkemeye başvurma hakkına sahiptir.

74. Sayın Kavala, tutukluluğunun yasaya uygunluğuna itiraz etmek için 29 Aralık 2017'de Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru yapmıştır. Başvuru yapması ve Mahkeme'nin kararını açıklaması arasında bir yıl dört ayı aşkın süre geçmiştir. Anayasa Mahkemesi davayı 22 Mayıs 2019'da incelemiş ve sonuçlarını 23 Mayıs 2019'da yayınlamıştır. Nihai hüküm 28 Haziran 2019'da yayınlanmıştır.

75. AİHM, kişi özgürlüğünün zarar gördüğü durumlarda Devletin tutukluluğun yasallığına dair kısa sürede inceleme gerekliliğine uyup uymadığını değerlendirirken çok katı kriterler uyguladığını kaydetmiştir. Sayın Kavala tutuklandıktan 16 ay sonra itirazıyla ilgili karar verilmiştir. Sayın Kavala herhangi bir iddia olmaksızın tutuklu kalmıştır. AİHM darbe girişimi sonrasında Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi'nin ağır işyükünün farkındadır ancak bu durum kısa süre içerisinde karar verilmemesine dair sürekli bir gerekçe olamaz.²³

76. AİHM, İnsan Hakları Komiseri'nin ifade ettiği, Sayın Kavala'nın tutukluluğunun

---

²² Kavala v Türkiye AİHM 2019 (28749/18) paragraf 159

²³ Kavala v Türkiye AİHM 2019 (28749/18) paragraf 185

bu şekilde uzatılmasının “sivil toplum kuruluşlarının kamuoyunu ilgilendiren faaliyetleri bakımından caydırıcı bir etkisi”²⁴ olacağını ifade ettiği görüşünü gözlemleyerek tutukluluğun etkili bir şekilde incelenmesinin eksikliğini kabul etmiştir. AİHM, Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi’ndeki incelemenin, Osman Kavala’nın tutukluluğunun 5 § 4 Maddesi’nin “kısa süre” gerekliliği ile uyumlu olarak değerlendirilemeyeceği, dolayısıyla da Sözleşme’nin ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

Madde 18

77. Osman Kavala, haklarının Sözleşme’de tanımlanan amaçlar dışında kısıtlandığı için Sözleşme’nin 18. Maddesinin de ihlal edildiğini iddia etmiştir. Sayın Kavala bilhassa şu hususları ifade etmiştir; tutuklanmasının Hükümeti eleştiren bir kişi olarak kendisini cezalandırmak, STK aktivisti, insan hakları savunucusu olarak susturmak ve başka kişileri böylesi faaliyetlere katılmaktan caydırmak, ülkedeki sivil toplumu işlemez hale getirmek.²⁵

78. Sözleşme’nin 18. Maddesi şu şekildedir:

“Anılan hak ve özgürlüklere bu Sözleşme hükümleri ile izin verilen kısıtlamalar, öngörüldükleri amaç dışında uygulanamaz.”

79. İnsan Hakları Komiseri, bu konuyla ilgili olarak AİHM’e önemli sunumlar yapmıştır. İnsan Hakları Komiseri mevcut davanın Türkiye’deki sivil toplum ve insan hakları savunucularına yönelik son yıllarda artan baskılara yönelik net bir örnek olduğu kanaatindedir. Bu baskı, siyasetçilerin spesifik saldırılarını ve sivil toplum aktivistlerini hedef alan, özellikle yetkililerin gerçekleştirdiği iddia edilen insan hakları ihlallerine ilişkin raporların terör örgütlerinin amaçlarına hizmet ettiğini ve Türk Devletine yönelik saldırıyı arttırdığını ileri süren politik söylemleri içermektedir.

80. Komisere göre bu açıklamalar çoğunlukla kamu yetkililerinin böylesi çalışmaları kısıtlamak için girişimlerde bulunmasıyla sonuçlanmaktadır. Örneğin, Cumhurbaşkanı’nın 2016 yılı Nisan ayında yaptığı insan hakları durumuna ilişkin rapor yayınlayan STK’ına “yanıt verilmesi” gerektiği açıklamasının ardından polis ve yerel yetkililer Uluslararası Af Örgütü dahil STK’ların ülkenin belirli

---

²⁴ Kavala v Türkiye AİHM 2019 (28749/18) paragraf 193

²⁵ Kavala v Türkiye AİHM 2019 (28749/18) paragraf 197

yerlerini ziyaret etmesini engellemeye başlamıştır.

81. Ek olarak, Komiser, STK'ların günlük işleyişine yönelik ağır kısıtlamalar getirildiğini, örneğin LGBTI bireylerin insan haklarına odaklanan her türlü kamusal etkinliğinin ayrımsız ve sınırsız kısıtlandığına işaret etmiştir. Bu yasağın olağanüstü halin kaldırılmasına rağmen devam ettirildiğini kaydetmiştir.
82. Komiserlik, Türkiye'deki insan hakları savunucularının durumuna ilişkin 2017 yılında çeşitli açıklamalar da yayınladı, örneğin, Komiserliğin işbirliği yaptığı bir diğer kişi olan M.Ç.'ye ceza verilmesi; Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi başkanı T.K.'nin tutuklanması; veya 2017 yılı Temmuz ayında İstanbul'da gerçekleştirilen dijital güvenlik ve bilgi yönetimi atölyesine katıldıkları için sekiz insan hakları savunucusunun haksız bir şekilde tutuklanması. Komiser Mahkeme'nin dikkatini 16 Kasım 2018'de önde gelen 13 akademisyen ve insan hakları savunucusunun gözaltına alınmasına da çekti.²⁶
83. *Bir kez daha, BHRC'nin görüşüne göre, AIHM'in 18. Maddeye ilişkin tespitlerinin hem Gezi Parkı olayları hem de 2016'daki darbe girişimi hakkında soruşturmalar ile ilgili olduğunu not etmek önemlidir.*²⁷
84. Yargılamanın meşru olmayan kanun uygulaması amaçları doğrultusunda getirilip getirilmediğinin değerlendirmesinde, AIHM sonuç kısmında, Sayın Kavala'ya yönelik alınan tedbirlerin isnat edilen fiillere ilişkin objektif bir değerlendirilmesine dayalı makul şüphe ile gerekçelendirilmemiş olduğunu-ki *tek başına* böyle olmasının 18. Maddenin ihlalini oluşturması için yeterli olmamasına karşın-tekrar etmiştir.²⁸
85. Aksine AIHM'in görüşüne göre, soruşturma makamları en başından itibaren esasen Sayın Kavala'nın Gezi Parkı olayları ile bağlantılı olarak kamu düzeninin bozulmasına dahil olması ile *ilgilenmemiştir*. Polis sorgusu sırasında Sayın Kavala'ya bu olaylarla ilgili olmayan çok sayıda soru sorulmuştu. Aynı şekilde, kendisine sorulan o soruların bazıları yabancı ülke temsilcileri, akademisyenler, STK temsilcileri ile yaptığı telefon görüşmeleri veya AB Türkiye Yurttaş

---

²⁶ Kavala v Türkiye AIHM 2019 (28749/18) paragraf 210-212.

²⁷ Kavala v Türkiye AIHM 2019 (28749/18) paragraf 221

²⁸ Kavala v Türkiye AIHM 2019 (28749/18) paragraf 218

Komisyonu heyetinin ziyareti ile ilgiliydi.²⁹

86. AİHM ayrıca şu hususları da kaydetmiştir³⁰:

- 657 sayfalık iddianame Sayın Kavala'nın Gezi Parkı olaylarına dair sorumluluğunun dayandırıldığı olgular veya şiddet fiilleri ile bağlantısını açık bir şekilde detaylandırmamıştır;
- Dava dosyasında sorgu makamlarının elinde Sayın Kavala'nın Gezi olayları sırasında iyi niyetli olduğundan şüphe etmelerine imkan veren objektif bilgi sahibi olduğunu gösteren hiçbir husus bulunmamaktadır;
- Soruşturma belgeleri tamamen yasal olan ve Sözleşme'deki bir hakkın kullanılması ile ilgili olan, Avrupa Konseyi organları veya uluslararası kurumlarla ortak yürütülen fiillere atıf yapmaktadır;
- Bahse konu belgeler Türkiye'ye göz yaşartıcı gazın satılmasının yasaklanması veya bireysel başvuruların desteklenmesi gibi her insan hakları savunucusunun ve STK yöneticisinin yaptığı olağan ve meşru faaliyetlere atıf yapmaktadır;
- Sayın Kavala, Gezi Parkı olaylarının üzerinden dört ve darbe girişimi ile ilgili iddiaların üzerinden ise bir yıl geçtikten sonra tutuklanmıştır, yani şkın-bu olaylardan çok daha önce.
- İddialar, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'nın içerisinde Sayın Kavala'nın isminin geçtiği iki konuşmasının ardından gelmiştir. Bir yanda Cumhurbaşkanı tarafından açıkça ifade edilen ithamlar ve diğer taraftan iddianamede yer alan iddiaların yazılması arasında bir korelasyon bulunmaktadır;
- Bu unsurlar, Sayın Kavala'nın, ilk tutuklanma kararı ve sonrasında bu kararın uzatılmasının, başka bir amaçla yapıldığı, -daha net bir ifadeyle- bir insan hakları savunucusu olarak kendisinin susturulmasının hedeflendiği iddiasını

---

²⁹ Kavala v Türkiye AİHM 2019 (28749/18) paragraf 222

³⁰ Kavala v Türkiye AİHM 2019 (28749/18) paragraf 223-231

güçlendirmektedir;

- Ayrıca, iddianame, STKların aktivitelerinin ve finansmanlarının legal yollarla yapıldığına atıf yapıyor, ancak bu iddiasının [konuyla] ilgisini belirtmemesi de bu bu görüşü desteklemektedir.

87. AİHM, İnsan Hakları Komiseri'nin Sayın Kavala'nın tutukuluğunun Türkiye'deki insan hakları savunucularına yönelik daha geniş bir baskının parçası olduğu dair müdahil ve üçüncü tarafların dair kaygılarına da atıfta bulunmuştur.

88. Sonuç olarak, AİHM, *makul şüphenin ötesinde* mevcut davada şikayet edilen önlemlerin, Sözleşme'nin 18. Maddesine aykırı olarak başka bir amaç, daha net bir ifadeyle Sayın Kavala'nın susturulması amacını taşıdığına hükmetmiştir. Ayrıca, Mahkeme itiraz edilen önlemlerin insan hakları savunucularının faaliyetleri üzerinde muhtemelen caydırıcı etki yapacağını değerlendirmiştir.³¹

89. Mahkeme Sayın Kavala'nın özgürlüğünün kısıtlanmasında Sözleşme'nin 5 § 1 (c) Maddesinde açıklandığı üzere kişinin bir suç işlediğinden şüphelenmek için inandırıcı sebeplerin bulunması halinde, yetkili adli merci önüne çıkarılmak üzere yakalanması ve tutulmasından başka amaçlar uygulandığına hükmetmiştir. Dolayısıyla, Sözleşme'nin 5 § 1 Maddesi ile bağlantılı olarak 18. Maddesi de ihlal edilmiştir.

AİHM'in çözüme ilişkin hükmü

90. İhlal edilen bu haklara ilişkin çözüm bakımından, AİHM 41. Madde kapsamındaki yetkilerini dikkate almıştır.

91. Sözleşme'nin 41. Maddesi şu şekildedir:

“Eğer Mahkeme bu Sözleşme ve Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Tarafın iç hukuku bu ihlalin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırılabiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören taraf lehine adil bir tazmin verilmesine hükmeder.”

92. AİHM, Sayın Kavala'nın davasının örnek olduğu dava kategorileri için, yani

---

³¹ Kavala v Türkiye AİHM 2019 (28749/18) paragraf 232

ihlalin özünün bunu çözmek için gerekli önlemler bakımından başka bir gerçek seçenek bırakmadığına hükmederse, 41. Madde'nin uygulanacağına hükmetmiştir³²:

"...[Mahkeme], mevcut davada başvuruçunun tutukluluğunun herhangi bir şekilde devam etmesinin Sözleşme'nin 5 § 1 Maddesinin ihlalinin uzayacağını ve ihlal edildiğine değinilen Madde ile bağlantılı olarak 18. Maddenin de ihlal edileceğini, aynı zamanda Sözleşme'nin 46 § 1 Maddesi uyarınca ilgili Devletlerin Mahkeme'nin kararlarına uyuma yükümlülüğüne de aykırı olacağını değerlendirmektedir."

93. Mahkeme, Mevcut davanın kendine özgü koşullarını ve AİHM'in bulgularını dayandırdığı temeli dikkate alarak, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin **"başvuruçunun tutukluluğuna son vermesine ve kendisinin derhal tahliye edilmesi için gerekli tüm önlemleri almasına"** hükmetmiştir

94. AİHM kararı yargılamanın başka ve yasal olmayan amaçlar taşıdığına, daha net bir ifadeyle Osman Kavala'nın susturulmasını amaçladığına dair makul şüphenin ötesinde bir durum tespit ederek yargılamanın tamamına ilişkin ve Gezi Parkı yargılaması bağlamında güçlü bir eleştiri sunmuştur. Ayrıca, itiraz edilen önlemlerin insan hakları savunucularının çalışmaları üzerinde caydırıcı bir etki yapma ihtimali bulunuyor ve BHRC bu görüşü paylaşmaktadır.

95. 12 Mayıs 2020'de AİHM Büyük Daire, Türkiye'nin, davanın Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 43. Madde kapsamında yeniden değerlendirilmesi yönündeki talebini reddetmiştir. Protokol uyarınca, beş yargıçtan oluşan heyet bu talebi neden reddettiklerine dair gerekçelerini açıklamamıştır. AİHM'in geçen Aralık ayında açıkladığı kararı her türlü analize göre kesinleşmiş, nihai hale gelmiştir.

---

³² Kavala v Türkiye AİHM 2019 (28749/18) paragraf 239-240

Gözlemlenen Duruşmalar

24 ve 25 Haziran 2019 Duruşmaları

96. 24 ve 25 Haziran 2019'da İstanbul'un dışında yer alan Silivri'deki 30. Ağır Ceza Mahkemesinde görülen ilk duruşmalara BHRC Başkanı Schona Jolly QC katıldı. BHRC o dönemde şu görüşü paylaştı: ³³

“Gezi Parkı” davası Türkiye'deki insan hakları savunucuları ve sivil toplum üzerindeki korkutucu otoriterliğin bir parçasını oluşturmaktadır.”

97. BHRC 25 Haziran'da Yiğit Aksakoğlu'nun şartlı tahliye edilmesinin olumlu bir gelişme olduğunu kaydederken, o dönemde tutukluğu 21 ayı aşkın süredir devam eden Osman Kavala'nın çok ciddi şekilde eksik olan bir iddianameye göre tutuklu kalmasının ciddi bir kaygı konusu olduğunu ifade etmiştir.

98. BHRC iddianamedeki teorileri desteleyen kanıtların eksikliğini kaydetmiştir:

“657 sayfalık bu iddianamenin özü Gezi Parkı protestolarının tek bir kişi veya bir örgüt tarafından planlandığı varsayımına dayanıyor. En açık haliyle iddianamede bu varsayımı destekleyecek veya sanıklardan herhangi birisinin iddia edilen kişi olduğuna dair herhangi bir kanıt bulunmuyor. Sayın Kavala 24 Haziran 2019'da Mahkemede yaptığı savunmada iddianameyi “fantastik bir kurgu” olarak tanımlamıştır. BHRC iddianamenin inandırıcı veya sağlam herhangi bir kanıt yerine sıklıkla komplo söylemleri yapıyor olması nedeniyle bu değerlendirme ile aynı görüştedir. İddianamede George Soros'a çok sayıda atıf yapılıyor olmasına rağmen kendisinden alınan veya kendisi hakkında elde edilen herhangi bir kanıt sunma çabası görünmüyor. Aksine, bu iddia herhangi bir kanıtla dayandırılmaksızın ve görünüşe göre Sayın Kavala ve diğer sanıklara yönelik toplamda somut kanıt olmaması hususuna dair dikkati başka bir yere yöneltmek amacıyla, Gezi Parkı protestolarının arkasında olduğu izlenimi vermek için ismi sıklıkla kullanılmıştır. BHRC, Sayın Kavala'nın tutukluğunun devam etmesinin keyfi ve gerekçesiz olduğu sonucuna varmaktadır.

---

³³ http://www.barhumanrights.org.uk/wp-content/uploads/2019/07/Gezi-Park-Statement_July-2019-2.pdf

99. Ayrıca, BHRC Osman Kavala'nın uzun tutukluk süresinin darbe girişiminden bu yana Türkiye'deki insan hakları savunucularının ve sivil toplumun kötüleşen durumu bağlamında değerlendirilmesi gerektiğini not etmiştir.

100. BHRC ayrıca şu hususları not etmiştir:

“Dahası, yargılamanın bu açıkça hatalı olan iddianame temelinde yürütülmeye devam etmesi, ceza yargılamalarının misilleme ve tehdit edici tarzda kullanıldığı ve Türkiye'deki insan hakları savunucularına yönelik giderek artan hasmane alanın sıklaştığına dair değerlendirmeye katkı yapmaktadır.

101. Bu yargılamanın parçası olarak, sanıklar iddialara ve savcının ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası talebine ilişkin sözlü beyanlarda bulundu. 24 Haziran 2019'da başlayan bu beyanlar ertesi gün de devam etmiştir.

Osman Kavala'nın beyanı

102. Osman Kavala, mahkemeye, kendisinin her zaman demokrasiyi desteklediğini ve iddiaların fantastik bir kurgu olduğunu ifade etti. Demokratik seçimler dışında herhangi bir yolla hükümet değişimini hiçbir zaman desteklemediğini ifade etti. İş yaşamında demokrasiyi desteklediğini ve topluluklar arasında barış, diyalog ve uzlaşmayı destekleyen değerlerini savunduğu çeşitli sivil toplum örgütlerinin kurucuları arasında yer aldığını ifade etti. Gezi'nin bir park olarak korunmasının kamuoyunun çıkarı ile uyumlu olduğunu ve oradaki olaylarda yaşamını yitirenlere üzüldüğünü belirtti. Kendisinin Gezi olaylarına katılan yüzbinlerce kişiden herhangi bir şekilde farklı olmadığını ifade etti; tahliyesini ve beraatını talep etti.

Yiğit Aksakoğlu'nun beyanı

103. Yiğit Aksakoğlu sivil toplum ve sosyal gelişim alanında uzman olduğunu, anti-demokratik yönetimleri hiçbir zaman desteklememiş olduğunu, sivil toplum gruplarının toplumdaki değişimin bir yöntemi olarak şiddeti dışlaması gerektiğini vurgulamış olduğunu ifade etti. 657 sayfalık iddianamede herhangi bir suçun yer almadığını söyledi.

Ayşe Mücella Yapıcı'nın beyanı

104. Mimarlar Odası İstanbul Şubesi Çevre Etki Değerlendirme Danışma Kurulu Sekreteri olan Sayın Yapıcı esasen aynı iddiayla ikinci defa yargıldığını söyledi. İthamları destekleyecek herhangi bir kanıt olmadığını, barışçıl gösterilerin bir hak olduğunu, hükümeti istifaya çağırmanın bir suç olmadığını da ifade etti.

Çiğdem Mater'in beyanı

105. Sayın Mater, mahkemeye kendisinin Gezi Parkı ile ilgili bir sinema filmi yapmak istemesi nedeniyle suçlandığını söyledi. 657 sayfalık iddianamenin kendisinin yasa dışı yollarda elde edilen ve kişilik haklarını ihlal eden telefon konuşmalarının dinlenmesine dayandığını da ifade etti. İddianamenin hatalı bir şekilde kendisinin Gezi Parkı ile ilgili bir filmi yönettiğini belirttiğini ifade etti. İddianamenin bir senaryo olması durumunda mantık hataları nedeniyle reddedileceğini söyledi.

Ali Hakan Altınay'ın beyanı

106. Sayın Altınay iddianameyi okuduğunu ancak suçlamanın ne olduğunu anlamakta zorlandığını, bu ithamları destekleyecek kanıtlar bulunmadığını söyledi. Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası talep etmenin bu kadar kolay olmaması gerektiğini ve kendisine isnat edilen suçun gözlemci olarak 3 ya da 4 defa Gezi Parkına gitmek olduğunu ifade etti. İddianamede, şayet böyle bir durum varsa, Açık Toplum Vakfının Gezi protestolarının devam etmesi için ne tür destek sunduğuna dair kanıt bulunmadığını ifade etti.

107. 25 Haziran 2019'da, diğer sanıklar savunmalarını destekleyici beyanlarda bulundu.

Can Atalay'ın beyanı

108. Avukat Can Atalay iddianamenin Türkiye tarihindeki en onurlu toplumsal olaylardan birini karalama girişimi olduğunu ifade etti.

Diğer beyanlar

109. Tayfun Kahraman, Mine Özerden ve Yiğit Ali Ekmekçi savunmalarında Gezi Parkı protestolarının korkulacak ya da utanılacak bir şey olmadığını, aksine

gurur duydukları meşru ve şiddet içermeyen protestoları temsil ettiğini vurguladı. Her bir sanık iddianamenin herhangi bir suça dair hiçbir kanıt sunmadığı iddiasında bulundu.

110. Mahkeme bu duruşmada Sayın Aksakoğlu'nun tahliyesine karar verirken Osman Kavala'nın tutukluluğunun devamına hükmetti.

BHRC'nin duruşmanın ardından yaptığı açıklama

111. Duruşmanın ardından BHRC sivil toplumun demokrasilerde oynadığı önemli rolü vurgulayan bir açıklama yayınladı³⁴:

“Bu durum uluslararası ve anayasal güvence altında olan toplantı ve ifade özgürlüğünün yargı dahil demokratik bir devletin tüm bileşenleri tarafından korunması gerektiğine dair en iyi örneği teşkil etmektedir. Barışçıl Gezi Parkı protestolarını geriye dönük olarak ve Savcılık makamının gerektirdiği gibi kanıt temelli bir dayanağı olmaksızın şiddete dayalı terörizm ağı içerisinde nitelendirme teşebbüsünün, uluslararası kanunlara ve standartlara bugün ve gelecekte bağlı kalma noktasında aynı zamanda bugün Türkiye'deki sivil toplum açısından caydırıcı etkisi olacaktır.”

112. BHRC AİHS 18. Maddenin, yani Sözleşme kapsamında izin verilen kısıtlamaların öngörülükleri amaç dışında uygulanmasının önlenmesinin önemini not etmiştir (bu belirleme AİHM'in 2019 yılı Aralık ayındaki kararından önce yapılmıştır):

“BHRC Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Selahattin Demirtaş ve Türkiye (No.2) davasında başvuruçunun tutukluluğunun baskın nitelikteki amacının Türkiye'deki çoğulculuğun olağan gelişimini önlemek ve demokrasinin tam da merkezinde yer alan siyasi tartışma özgürlüğünün kısıtlanması-ve dolayısıyla 18. Maddenin ihlali-olması nedeniyle 5(3) Maddesi ile bağlantılı olarak 18. Maddenin ihlal edildiğine hükmettiğini anımsamaktadır.

BHRC Sayın Kavala'nın yukarıda açıklanan koşullar altındaki tutukluluğunun AİHS 5. Madde ile bağlantılı olarak benzeri bir 18. Madde ihlali oluşturacağını

---

³⁴ http://www.barhumanrights.org.uk/wp-content/uploads/2019/07/Gezi-Park-Statement_July-2019-2.pdf

değerlendirmektedir, dolayısıyla avukat, gazeteci, hakim veya sivil toplum [aktivisti] olsun insan hakları savunucularına yönelik terör yargılaması ve tutuklaması ile misilleme olarak kullanılmasını kınamaktadır. Bu olağandışı iddianame ve Sayın Kavala'nın tutukluluk süresi aslında yargılamaların suistimal edildiğine dair net bir izlenim oluşturmaktadır.”

113. BHRC, Osman Kavala'nın tutukluluğunun devam etmesinin uygun bir dayanağının olmadığını belirtmiş ve derhal tahliye edilmesi çağrısında bulunmuştur.
114. BHRC ye göre, barışçıl Gezi Parkı protestolarını kanıta dayanmaksızın şiddete dayalı terörizm ağı içerisinde nitelendirme teşebbüsünün uluslararası kanunlara ve standartlara bugün ve gelecekte bağlı kalma noktasında caydırıcı etkisi olacaktır. Bu haklar yargı dahil demokratik bir devletin tüm bileşenleri tarafından korunmalıdır.

8 Ekim 2019 duruşması

115. Bu duruşmayı BHRC adına Başkan yardımcısı Stephen Cragg QC gözlemledi. Bu duruşmada mevcut bulunan tüm sanıklar mahkeme tarafından 2013 yılı Mayıs ayındaki Gezi Parkı protestolarına katılımları ve bu protestoları organize ettikleri iddiaları bakımından kısaca sorgulandı.
116. Sorular protestocuların bir kişi veya örgüt tarafından planladığını varsayan 657 sayfalık iddianameye dayanıyordu. Duruşmanın ardından BHRC'nin açıkladığı görüşe göre³⁵:

“...mahkemenin sorduğu soruların ardından, en yalın haliyle iddianamede bu varsayımı destekleyecek herhangi bir kanıt sunulmamıştır. Sayın Kavala'ya George Soros ile bağlantısına dair birkaç soru soruldu, kendisi bu kişiyle görüşüğünü kabul etmektedir. BHRC'nin daha önce bahsettiği gibi iddiaya yönelik herhangi bir kanıta dayanmaksızın George Soros'a yapılan keyfi atıflar, protestoların ardında bu kişinin olduğunu söyleyen iddianamenin inandırıcılığını yitirmesine yol açmaktadır.

---

³⁵ http://www.barhumanrights.org.uk/wp-content/uploads/2019/10/Gezi-Park-Statement_October-2019-updated.pdf

Mevcut bulunan sanıklar tarafından mahkemeye sunulan kanıtlarda, (sanıkların) savunmalarının ortak yönü; barışçıl, meşru protestolardaki rollerinin vurgulanmasıdır.”

Mahkemenin kompozisyonu

117. Bir önceki duruşma 2019 yılı Temmuz ayında görülmüştü. Ancak, 8 Ekim 2019'daki duruşmaya farklı bir hakim başkanlık ediyordu (3 kişiden oluşan mahkeme heyetindeki hakimlerden birisi duruşmaya başkanlık ediyordu). Duruşmada mahkemenin bağımsızlığına ilişkin-sanık Can Atalay dahil-şüpheler ifade edildi. Mahkemede sözlü savunmasını yapan Sayın Atalay Hakimler Savcılar Kurulu tarafından mahkeme heyetinde yapılan değişikliğin yargı bağımsızlığının eksikliğini göstergesi olduğunu yorumunu yaptı.

24 Aralık 2019 duruşması

118. Bu duruşmaya BHRC adına Kevin Dent QC katıldı. Bu 10 Aralık 2019 tarihli AIHM kararının ardından görülen ilk duruşmaydı. Osman Kavala'nın “derhal” tahliye edilmesi gerektiği kararı ışığında, [Sayın Kavala'nın] o tarihe kadar veya o gün tahliye edileceğine ilişkin meşru beklentiler bulunuyordu.

119. Ancak, 24 Aralık 2019 duruşması, 10 Aralık 2019 tarihli AIHM kararını herhangi bir şekilde uygulamadan başladı. Bunun yerine, iddia makamının iki tanığı çağırıldı ve sorgulandı.

Tanıkların sorgulanması

120. İlk olarak, Güvenlik Şube Müdürlüğü Ekipler Amiri, **Ercan Orhan Aydın**, ifadesini verdi ve Gezi Parkı protestoları sırasında Osman Kavala'yı görmediğini, kendisinin-şayet varsa-bu protestoların organize edilmesindeki rolünü bilmediğini teyit etti. Sanıklardan herhangi birisinin şiddet içeren fiiller gerçekleştirdiğini veya Sayın Kavala'yı polise karşı herhangi bir şiddet olayına karışırken görmüş olduğunu söyleyemeyeceğini ifade etti.

121. Ardından, İstanbul Güvenlik Şubeden **Hasan Gül** tanıklık etmeye çağırıldı ve o da Osman Kavala'nın ismini herhangi bir eylem/fiilden dolayı değil genel olarak duyduğunu teyit etti. Sayın Kavala'nın STK'lara ilişkin rolünün farkında olduğunu, ancak Gezi Parkı protestoları sırasında kendisinin nerede olduğunu

bilmediğini belirtti. Sayın Kavala'yı herhangi bir şiddet eylemine dahil olurken görmemişti.

122. BHRC gözlemediği duruşmanın ardından yayınladığı ara raporda³⁶ bu kilit öneme sahip tanıklardan hiçbirisinin Sanıkların protestoları organize ettiği veya herhangi bir şiddet eylemine dahil olduğuna ilişkin iddia makamının sunduğu içeriği destekleyecek herhangi bir kanıt sunamamıştır. Aksine, her iki tanık da Sayın Kavala'nın veya diğer Sanıkların-şayet varsa-protestolardaki rollerinden haberdar olmadığını ifade etmiştir.

123. BHRC ara dönem duruşma raporunda şunlarını ifade etmiştir:

“Bu tanıkların ifadesi, yalnızca ve yalnızca BHRC'nin dava dosyasında Sayın Kavala ve diğer Sanıkların cebir ve şiddet kullanarak Hükümeti ve anayasal düzeni yıkmaya teşebbüs ettiklerini destekleyen bir kanıt olmadığı görüşünü güçlendirmektedir. Sayın Aydın ve Sayın Gül'ün ifadeleri AİHM'in olguların Sayın Kavala'nın suç işlediğine dair makul şüpheyi dahi desteklemediği değerlendirmesinin doğruluğunu da güçlendirmektedir.”³⁷

124. Bu tanıkların ifadelerini vermesinin ardından, yanıt vermek için Sanıklar iki görevlinin ifade ettiklerine ilişkin görüşlerini açıklamak üzere Mahkemeden söz istedi.

125. Osman Kavala "Herhangi bir şiddet eylemine karıştığımı, böylesi bir fiili teşvik ettiğim veya Gezi Olaylarının yöneticisi olduğumu gösterir bir bilgi sunulmamıştır" dedi.

126. Diğer Sanıklar tanıkların sunduğu kanıtların iddianamenin temelsiz olduğu, dahil oldukları faaliyetlerin temel hakları olduğunu ve iddiaların düşmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Savunmanın sözlü talepleri

---

³⁶ <https://www.barhumanrights.org.uk/wp-content/uploads/2020/01/BHRC-Trial-Observation-Report-Kavala-24-December-2019.pdf>

³⁷ <https://www.barhumanrights.org.uk/wp-content/uploads/2020/01/BHRC-Trial-Observation-Report-Kavala-24-December-2019.pdf>

127. Osman Kavala tahliye talebinin 26 defa reddedildiğini vurgulayarak iddianamenin kendisinin şiddet içermeyen yasal faaliyetlerine katılması dışında herhangi bir kanıt sunmadığını belirtti.
128. Osman Kavala'nın avukatları, AİHM'in 10 Aralık 2019 tarihli kararının hali hazırda Türkçe tercümesinin yapıldığını, noter tarafından onaylandığını çevrildiğini ifade ettiler. AİHM kararı ışığında Sayın Kavala'nın, kararda belirtildiği gibi, derhal tahliye edilmesini talep ettiler. Taleplerini büyük oranda AİHM'in kararına ve hükmünde açıkladığı yargılamanın suça ilişkin herhangi somut bir kanıt sunmada eksik olduğu görüşüne dayanmıştır. Avukatlar, Türkiye'nin AİHM'deki yargıcının bahse konu hükümle hemfikir olduğunu, dolayısıyla bu yargıyla ilgili 5 § 1 ve 5 § 4 Maddeleri bakımından ihlal bulunduğunu söylediler.³⁸
129. Savunma avukatları, 18. Madde ile ilgili verilen hüküm ışığında, yargılamanın Sözleşme'nin meşru gerekçelerinin dışında gerçekleştirildiğini ifade ettiler. Dolayısıyla, şayet yargılama devam edecekse bunun artık siyasi bir yargılama olduğu kabul edilmeli ve buna göre yürütülmelidir.

Sayın Kavala'nın tutukluluğuna ilişkin verilen karar

130. Verilen kısa bir aranın ardından, Mahkeme kararını açıkladı. Mahkeme AİHM kararının kendisi için bağlayıcı olduğunu ve uygulanacağını, fakat bahse konu kararın Adalet Bakanlığı tarafından henüz onaylanmamış olduğunu açıkladı. Mahkeme Osman Kavala'nın karar onaylanana kadar cezaevinde kalmasına hükmetti.
131. BHRC'nin görüşüne göre, AİHM kararı Sayın Kavala'nın *derhal* tahliye edilmesi gerektiğini hali hazırda açık ve net bir şekilde ifade etmiştir. Bu kararın derhal yerine getirilmesi önemlidir aksi durumda [Sayın Kavala'nın] Sözleşme'deki haklarının daha fazla ihlal edilmesine yol açacak ve Türkiye'de hukukun üstünlüğü kuralına riayet edilmesine ilişkin güvenin daha fazla yok olması etkisini doğuracaktır.

---

³⁸ Bkz 'YARGIÇ YÜKSEL'in KISMEN MUTABIK KISMEN MUHALİF GÖRÜŞÜ' Kavala v Türkiye AİHM 2019 (28749/18)

Kaygı verici gelişmeler

132. BHRC 24 Aralık 2019'da yargılamaya dair derin kaygılarına eklenen başka gelişmeler olduğunu kaydetmiştir.
133. Örneğin, savunma avukatlarının itirazlarına rağmen Mahkeme, Hazine Bakanlığının ve polis memuru Mevlüt Saldoğan'ın yargılamalara ek müşteki olarak katılma taleplerini kabul etmiştir. Sayın Saldoğan Gezi Parkı protestolarının ülke geneline yayıldığı sırada 10 Temmuz 2013'de Eskişehir'de protestocu Ali İsmail Korkmaz'ın yasadışı bir şekilde öldürülmesine karışması ile tanınmaktadır.
134. İddianamenin ilk halinde aralarında Türk Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan ve tüm kabinesinin de olduğu 300'den fazla müştekinin ismi bulunuyordu. Kamu yargılaması bağlamında, BHRC yeni müşteki eklemesinde ek meşru hukuki bir amaç görememektedir.
135. Bu aşamada yapılan eklemeler-hukuki amaçlar yerine-AİHM'in 18. Maddenin ihlal edildiği hükmünü destekleyerek 16 sanık hakkındaki ceza yargılamasının meşru hukuki gerekçelerden ziyade siyasi gerekçeleri olduğunu gösteren faktörleri güçlü bir şekilde desteklemektedir.
136. Mahkemenin bu duruşmada bir sonraki tanığı dinleyeceği ve tanık Murat Pabuç'un ifadesini başkaları yokken; yani Sanıkların ile avukatlarının yokluğunda vereceğini belirtmesiyle ilgili de kaygılar vardı. Murat Pabuç'un dosyadaki esaslı muhbir olduğu anlaşılmaktadır ve-aslında-AİHM kararında kendisine atıf yapılmıştır. İfadesini başkaları yokken verecek olmasının görünüşteki nedeni kişinin bazı psikolojik problemlerinin olmasıydı. Kanıtların [tanık beyanının] başka kişilerin yokluğunda dinlenmesi bu durumun 6. Madde kapsamındaki adil yargılanma ve kamuya açık yargılama haklarına ilişkin ihlal oluşturup oluşturmadığına dair kaygılara yol açmıştır.
137. BHRC duruşmanın ardından şu yorumda bulundu³⁹:
"AİHM'in 10 Aralık 2019'da açıkladığı net hükmünün üzerinden şu ana kadar 6 hafta geçmiş olmasına rağmen Sayın Kavala hala tahliye edilmedi. BHRC

---

³⁹ <https://www.barhumanrights.org.uk/wp-content/uploads/2020/01/BHRC-Trial-Observation-Report-Kavala-24-December-2019.pdf>

Sayın Kavala'nın devam eden tutukluğunu keyfi, gerekçesiz olarak değerlendirmektedir; ayrıca Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararına açık ve kabul edilemez bir şekilde uyulmamıştır...

Bu yargılamanın, açıkladığımız haliyle devam etmesi ve Sayın Kavala'nın tahliye edilmemesi, savcının ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası talebinde bulunması bu ceza yargılamasının misillime ve tehdit edici nitelikte kullanıldığına dair değerlendirmemizin haklılığının altını kalın harflerle çizmektedir.

Barışçıl Gezi Parkı protestolarını geriye dönük olarak ve Savcılık makamın tarafından yeterli kanıtla dayandırılmaksızın, şiddete dayalı terörizm ağı içerisinde nitelendirme teşebbüsünün, uluslararası kanunlara ve standartlara bugün ve gelecekte bağlı kalma noktasında aynı zamanda bugün Türkiye'deki sivil toplum açısından caydırıcı etkisi olacaktır. Ayrıca, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kararını dikkate alma ve takip etme noktasında da sorun teşkil etmektedir.”

138. BHRC Sayın Kavala'nın tutuklu kalması için uygun bir temel olmadığını ve kendisinin derhal tahliye edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Ek olarak, BHRC Türk yetkililere açık bir şekilde dayanaksız olan ve ülkedeki hukukun üstünlüğünün uygulandığına dair duyulan güveni daha fazla yok eden bu yargılamayı düşürme çağrısında bulunmuştur.

28 Ocak 2020 duruşması

139. BHRC adına bu duruşmaya Kevin Dent QC katıldı.
140. BHRC daha önceki duruşmalarda olduğu gibi Silivri'deki 30. Ağır Ceza Mahkemesinde aşırı güvenlik ve askeri personelin olduğunu gözlemlemiştir. Çok sayıda tam teçhizatlı polis, uzun coplar taşıyan askerler ve hatta mahkeme binasının dışında tank bile vardı. Mahkeme salonunun içerisinde askerlerin oluşturduğu bir kordon ve çok sayıda güvenlik görevlisi bulunuyordu.
141. Mahkeme salonu ve görevlilerinin güvenliğini sağlama konusu şüphesiz Türk yetkililerin bir konusudur, fakat BHRC bu yargılamalarda konuşlandırılan silahlı güvenlik görevlileri ile ilgili kaygılarını ifade etmiştir. Her şeyden ayrı olarak, bu kadar baskın bir askeriye varlığı, sanıkların çok tehlikeli olduğu hissini veren bir atmosfer yaratabilir ki bu iddia 6(2) Maddesinde belirtilen kabul edilen

masumiyet karinesi ile uyumlu değildir. Sanıkların yazarlar, yönetmenler ve sivil toplum üyesi olduğu dikkate alındığında güvenlik görevlilerinin bu düzeydeki varlığı orantısızdır.

Osman Kavala'nın devam eden tutukluluğu

142. Osman Kavala gözaltına alındığı andan itibaren tutuklu bulunmaktadır. Hakimler, en başta 10 Aralık 2019 tarihli AİHM kararının Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi'nin kararına aykırılık teşkil ettiğini ve "henüz kesinleşmediğini" belirttiler.

Murat Pabuç'un kapalı oturumda sunduğu kanıtlara verilen tepkiler

143. Duruşma tanık Murat Pabuç'un kapalı oturumda, sanıklar ve avukatlarının yokluğunda verdiği ifadeye ilişkin çeşitli savunma avukatlarının talepleriyle devam etti. Mahkemenin bu önleme ilişkin sunduğu gerekçe, tanığın ifadesinin başka kişilerin olmadığı bir ortamda alınmaması durumunda yaşamından endişe duyduğunu iddia etmesidir.

144. Çok sayıda savunma avukatı, başka kişilerin yokluğunda dinlenerek elde edilen kanıtların Türk Ceza Kanunu'ndaki birçok maddeye aykırı olduğunu belirterek, bahse konu kararın geri alınması çağrısında bulundu. Tanığın ifadesinin korktuğu gerekçesiyle başka kişilerin yokluğunda alınması kararının:

- Temel adil yargılanma standartlarına aykırı;
- Davanın geneli dikkate alınarak, asli müşteki konumu bağlamında tanıklığının ehemmiyeti nedeniyle bu durumun önemli;
- Tanığın LinkedIn üzerinden bazı savunma avukatlarıyla iletişime geçmeye çalışarak bu duruma zarar vermiş;
- Polis koruması istememiş olmasının akıl karıştırıcı;
- Düzgün şekilde açıklanmamış;
- Mahkemedeki üst düzey güvenlik ve koruma durumu ile çelişkili;

- Savunma avukatlarının bütünlüğüne yönelik adil olmayan bir saldırıyı temsil eden konumda olduğunu öne sürdü.

Baroların Ortak Açıklaması

145. Esasen, avukatlardan birisi, İstanbul Barosu Başkanı Mehmet Durakoğlu, ülke genelindeki bazı avukatlar adına ortak yapılan ve kanıtları kapalı bir oturumda dinleme kararını-Savunma Heyetinin sanıkların haklarını korumadaki rolüne zarar veren bir saldırıyı temsil ettiği için-kınayan bir açıklamayı Mahkemeye sundu.
146. BHRC bu ortak açıklamanın Türkiye'deki avukatlar ve hak savunucularının uygun hukuki sürece riayet edilmesindeki eksikliğe dair yaygın kaygıları yansıttığını değerlendirmektedir. Ortak açıklamanın ülkenin farklı yerlerindeki ve görünüşe göre, Gezi Parkı yargılamaları ile bağlantısı olmayan Barolar tarafından yapılmış olması dikkate değerdir. zira bahse konu açıklama Silivri'deki yargılamaların etkisinin mevcut davanın çok ötesine geçtiğini göstermektedir. Ortak açıklama Ek 1'de görülebilir.

Tanık olarak Murat Pabuç'un önemi

147. İddia makamının bir tanığı olarak, Osman Kavala'nın ve diğer kişilerin şiddet kullanarak devleti devirme amacıyla 2013'de Gezi Protestolarını organize ettikleri teorisini desteklemek için kullanılan Sayın Pabuç'un önemi duruşma sırasında ortaya çıkmıştır. Hakimlerden biri tanık tarafından başka kişilerin yokluğunda 25 Aralık 2019'da verilen ifadenin çözümünün bazı kısımlarını okudu. Bu beyanlarda şu hususlar yer alıyordu:

- Gezi Protestoları sırasında kendisine ve başka kişilere Osman Kavala ile ilişkilendirilen bir restoranda (Cezayir) gaz maskeleri verildi. Gaz maskeleri kutularının üzerinde yabancı ülke posta işletmesinin logosu olduğu için maskeler yurtdışından gelmişti.
- O noktada 8-10 kişi bir araya gelmişti, oradaki kişilerin ismini hatırlamıyordu ancak iddianamede yer alan isimlerdi.
- Gaz maskeleri yurtdışından gelmişti ve sadece protestoların liderlerine veriliyordu.

- Ardından, maskeyi bir hediye olarak kendinde tutmuştu fakat Şubat 2018'de gaz maskelerini savcıya getirmişti.

148. BHRC bu kişinin beyanında birkaç husus olduğunu not etmiş, özellikle de, tanığın gaz maskesini tam da iddianame hazırlanırken yetkililere vermeden önce beş yıl boyunca neden sakladığının yakından incelenmesi çağrısında bulunmuştur. Aynı şekilde, AİHM de kararında bahse konu kişinin Osman Kavala'nın Gezi Parkı olayları ile ilgili uluslararası bir komplonun parçası olduğu yönündeki iddiasının görünüşe göre doğru çıkmadığını kaydetmiştir.⁴⁰

149. Bu nedenle, özellikle suçlamanın böylesine ağır olduğu bir yargılamada sanık ve şüpheli avukatlarının bu tanık tarafından gerçekleştirilen her türlü beyana açık yargılamada itiraz edebilme imkanının olması oldukça önemlidir. Şayet denildiği gibi tanığın psikolojik sorunları varsa, beyanının dikkatli bir şekilde incelenebilmesi daha da önemli hale gelmektedir.

150. Tanık ifadesine yönelik her türlü itirazın, kırılabilir durumda olabilecek tanığa yönelik adil olunması dahil, adil bir biçim de yürütülmesini sağlamak Mahkeme'nin işidir. Ancak BHRC, bu tanığın neden açık yargılama usüllerine göre, davanın dikkatli bir şekilde yönetilerek dinlenilememiş olduğuna dair herhangi bir neden görememiştir; ve bu eksikliğin Sanıkların adil yargılanma hakkı ile uyumlu olmadığını değerlendirmektedir. Madde 6(3)(d), hakkında bir suçlama bulunan herkes, en azından, aleyhine tanıklık eden kişiyi sorguya çekmek veya çektirmek hakkına sahiptir. Bu durum mevcut yargılamada ihlal edilmiştir.

151. BHRC Murat Pabuç'un ifadesinin önemini altının kendisinin şikayetine dair AİHM kararındaki çeşitli atıflarla çizildiğini de not etmektedir.⁴¹

152. Bu ihlal Murat Pabuç'un beyanlarının savunmaya görsel veya işitsel değil yalnızca yazılı çözümünün yapıldığı versiyonunun verilmesiyle daha da ağırlaşmıştır.

---

⁴⁰ Kavala v Türkiye AİHM 2019 (28749/18) paragraf 109.

⁴¹ Kavala v Türkiye AİHM 2019 (28749/18) paragraf 34, 53, 62, 109, 115, 147-8 ve 227.

Ek müşteki Murat Saldoğan'a ilişkin talepler

153. Savunma, (Mahkemenin), 24 Aralık 2019'da kötülüğüyle tanınmış ve tekme atarak Gezi protestocusu Ali İsmail Korkmaz'ın ölümüne yol açmaktan tutuklanmış olan polis memuru Murat Saldoğan'ın uzun müşteki listesine ekleneceğine dair kararının geri alınması talebinde bulundu.
154. Murat Saldoğan, protestocu Sayın Korkmaz'ın ölümüne yol açtığı tekmeden dolayı ayağının yaralandığını ve hüküm giymesinin ardından kariyeri ve ailesinin zarar gördüğünü iddia etti. Yaşamını yitiren protestocunun o anda salonda bulunan annesi açık bir ıstırap içerisinde izleyici sıralarından ayağa kalkıp mahkemeye hitap etmiştir.
155. Savunmanın Murat Saldoğan ile ilgili ifadeleri; bu hamlenin hakimlerin davayı masumiyet karinesi uyarınca adil bir şekilde yürütüp yürütmediği ile ilgili olduğunu; bir Gezi protestocusunu öldürmekten hüküm giymiş bir kişinin "yaralı taraf" yani mağdur olarak katılması kararının Gezi Parkı olayları sırasında yaşanan tüm polis şiddetinin aklanması ve hoş görülmesine denk geldiği yorumlarını içermektedir.
156. Yukarıda belirtildiği üzere, BHRC Murat Saldoğan'ın davadaki hali hazırda uzun olan (300'den fazla kişilik) müşteki listesine eklenmesinde herhangi meşru bir hukuki gerekçe görmemektedir. Esasen, Sayın Saldoğan'ın eklenmesi olağandışı bir durumdur ve olağan sorgulama amaçlarının davada geçersiz kaldığına dair giderek artan hissiyatın altını çizmiştir. Ayrıca bu hamle AİHM'in 10 Aralık 2019'daki kararında 18. Madde ile ilgili verdiği yargılamanın meşru amaçlar taşımadığı aksine aktivist ve hak savunucularını zapt etme ve durdurma amacı taşıdığı hükmüyle de uyumludur.

Mahkeme heyetinin davadan çekilmesi talebinin sunulması

157. Birkaç savunma avukatı bu bakımdan bir talep sundu; yukarıda değinilen meselelerin ve Mahkemenin AİHM kararı uyarınca [olması gereken] Osman Kavala'nın tahliyesini sürekli olarak reddetmesinin sonucu olarak, Mahkemenin artık yasalara uygun hareket etmediğini ve üç hakimin de davadan çekilmesi gerektiği talebini ilettiler.

Taleplerin ardından verilen kararlar

158. Kısa bir aranın ardından Mahkeme taleplere ilişkin kararlarını açıkladı:

- Murat Pabuç'un ifadesini başkası yokken vermesi kararı kabul edildi;
- Murat Saldoğan dahil yeni müştekilerin katılması kararı kabul edildi;
- Hakimlerin davadan çekilmesi talebi reddedildi.

Savunma makamının tepkisi

159. Bu kararların açıklanmasının ardından, savunma avukatlarından birisi tüm avukatlar adına Mahkemeyi-heyet Murat Pabuç'un kanıtlarının çekilmeyeceğine karar verdiği için-duruşmaya katılmaya devam etmeyecekleri konusunda bilgilendirdi. Mahkemedен dışarı çıkan savunma avukatları yurtdışında bulunan ve yargılamada yer almayan sanıkları temsil eden avukat Hürrem Sönmez'i bunun dışında tutmuştur.

160. Savunma avukatlarının çekilmesi ile mahkeme salonunun arka kısmında bulunan geniş izleyici sıralarından alkışlar duyuldu. Salondan çıkan avukatların o sırada salondan çıkan izleyicilerin etrafını çevirmiş olan asker ve güvenlik görevlilerine insanları bu şekilde çıkarma hakları olmadığı yönünde şikayetlerini aktardığı kısa bir duraksamanın ardından izleyiciler Mahkeme'den çıkarıldı. En sonunda, sıralar boşaltıldı.

Avukatların ve izleyicilerin yokluğunda duruşmanın devam etmesi

161. Ardından duruşma savunma avukatlarının ve izleyicilerin yokluğunda-yalnızca yargılamayı izlemek üzere bulunan siyasetçiler ve uluslararası gözlemcilerin varlığında-devam etti.

162. Hakimler, Osman Kavala'dan Murat Pabuç'un ifadelerine ilişkin görüşlerini açıklamasını istediler, ancak [Sayın Kavala], ifade kanuna göre alınmadığı için bu konuda yorumda bulunmayacağını ifade etti.

163. Bu noktada, CHP milletvekili ve avukat Sezgin Tanrıkulu (kendisi aynı zamanda Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Hakları Komisyonu Başkanvekili), Mahkeme'ye hitap ederek böylesine ağır bir davada sanığın avukatlarının yokluğunda sorgulanmaya devam edilmesinin kanuna aykırı olduğunu belirtti.

Hakimler tarafından sessiz kalması ve en sonunda da Mahkeme'yi terk etmesi söylendi. Ardından, askerler Sayın Tanrıkulu'nu salondan çıkarmak için kendisine yaklaştı ve o da bunun ardından dışarı çıktı.

164. BHRC, milletvekili ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Hakları Komisyonu Başkanvekili olan bir kişinin Mahkemeye yargılamaya avukatların yokluğunda devam etmenin yasallığı gibi ciddi bir konuda görüşlerini açıkladığı için etrafının askerlerle sarılması ve ardından bu koşullarda salondan çıkarılması ile ilgili kaygılarını açıklamıştır.

165. Kısa bir aranın ardından, Mahkeme devam etti ve Osman Kavala'dan Murat Pabuç'un ifadesine yanıt vermesi istendi; o (ve mevcut bulunan diğer sanıklar) buna karşın avukatlarının yokluğunda beyanda bulunmayacağını belirtti.

Osman Kavala'nın tahliyesi ile ilgili beyanları

166. Ardından, Osman Kavala devam eden tutukluluğu ile ilgili beyanlarda bulundu, bu hususta ifade ettikleri şu şekilde:

- AİHM'in iddianamede kendisinin Gezi protestolarını organize ettiği ve finansmanını sağladığı yönünde bir delil bulunmadığına hükmetmiş olduğunu. (AİHM kararı, mevcut davanın temelsiz olduğuna ve suç işlendiğine dair makul bir şüpheden yoksun olduğuna hükmetmiştir.)
- Bir kişinin kanıta dayalı olmaksızın özgürlüğünden yoksun bırakılmasının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin açık ihlali olduğu.
- AİHM'in kendisinin derhal tahliye edilmesi gerektiğini açıkladığı, dolayısıyla mevcut durumun adil yargılanmanın ihlalinin arttırdığını belirtti; Mahkeme ise AİHM kararının 'kesinleşmemiş' olduğunu açıkladı.
- Mahkemenin bu tutumu, kişi özgürlüğünün Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi güvencesinde olduğu gerçeğini tamamen gözardı ettiğini göstermektedir.

167. Bu beyanların ardından milletvekili Sezgin Tanrıkulu içeri tekrar girerken güvenlik görevlileri tarafından durduruldu. [Tanrıkulu] Hakimlere seslenerek bir milletvekili ve parlamentodaki İnsan Hakları Komitesi Başkanvekili olarak

askeri personel tarafından Mahkeme salonunu terk etmesinin istenemeyeceğini belirtti.

168. Bu duruşmaki yargılamada alınan ara kararlar şu şekilde oldu:

- Yeni Müştekerlerin katılmasının durdurulması;
- AİHM'in Osman Kavala'nın tahliye edilmesi çağrısında bulunduğu kararının 'kesinleşmemiş' olduğunu ve bu ara dönemde tahliye edilmemesi.

BHRC'nin duruşmanın ardından yayınladığı açıklama

169. BHRC duruşmanın ardından yayınladığı ara dönem gözlem raporunda şunları ifade etmiştir⁴²:

“28 Ocak 2020'deki yargılamada yaşanan, bir göstericiyi öldürmekten hapis cezası almış bir polis memurunun 'yaralanmış taraf' olarak yargılamaya dahil edilmesi ve kilit öneme sahip bir tanığın verdiği ifadenin-savunma makamının uygun bir şekilde sorgulama imkanı olmaksızın-kabul edilmesi, bu dava bakımından aşağı çekilen düzeyi ortaya koymuştur.

Bu olayları gölgede bırakan ise Mahkeme'nin, Osman Kavala'nın derhal tahliye edilmesine ilişkin AİHM tarafından verilen 12 Aralık 2019 tarihli kararını sürekli olarak reddetmiş olmasıdır. Türkiye'nin bu karara uymayacağı ve bunun yerine yargılamayı karar uygulanmadan bitirmeye çalışacağı yönünde kaygılar bulunmaktadır. Böyle bir durum gerçekleşirse, Türkiye'nin hukukun üstünlüğüne riayet etmesine ilişkin karnesi ciddi şekilde zarar görecektir.”

Türkiye'nin BM Evrensel Periyodik İnceleme'ye sunduğu beyanlara dair çelişkiler

170. Silivri'de duruşmanın görüldüğü 28 Ocak 2020 ile aynı günde, Türkiye'nin Evrensel Periyodik İncelemesi sürecinin bir parçası olarak Cenevre'de BM İnsan Hakları Konseyi Çalışma Grubu oturumu yapılıyordu. BHRC Silivri'deki

---

⁴² <https://www.barhumanrights.org.uk/wp-content/uploads/2020/02/BHRC-Trial-Observation-Report-Kavala-28-January-2020.pdf>

yargılamanın Türkiye'nin incelemenin parçası olarak BM İnsan Hakları Konseyi'ne sunduğu yazılı sunumlarla net ve üzücü zıtlıklar içerisinde olduğunu gözlemlemiştir.

171. Türkiye, BM'ye⁴³ yaptığı sunumun örneğin 23. paragrafında Yargı Reform Stratejisinin temel ayaklarını şu şekilde ifade etmiştir:

“...hukukun üstünlüğünün güçlendirilmesi, insan hakları ve özgürlüklerinin daha etkili bir şekilde korunması ve geliştirilmesi, yargı bağımsızlığının güçlendirilmesi ve tarafsızlığının geliştirilmesi, sistemin şeffaflığının artırılması, yargı süreçlerinin sadeleştirilmesi, adalete erişimin kolaylaştırılması, ceza yargılamalarında savunma hakkının güçlendirilmesi ve yargılamanın makul bir süre içerisinde gerçekleştirilmesi hakkının daha etkili hale getirilmesi. (148.6, 7, 9, 30, 37, 107 Sayılı tavsiyeler)”.

172. BHRC Gezi Parkı yargılamalarındaki, örneğin, önemli bir sanığın savunmanın yokluğunda dinlenilmesinin deklere edilen adalete erişimin kolaylaştırılması ve ceza yargılamalarında savunma hakkının güçlendirilmesi amacı ile uyumsuz olduğunu gözlemlemiştir.

173. Benzer şekilde, makul bir süre içerisinde yargılanma hakkı ile ilgili olarak, AİHM bu davaya ilişkin 10 Aralık'ta açıkladığı kararında, Türkiye'nin Osman Kavala'nın tutukluluğunun hukukiliğinin makul bir süre içerisinde karara bağlanmasına dair 5(4) Madde kapsamındaki yükümlülüğünü ihlal ettiğine hükmetmiştir. Cezaevine konulduktan on altı ay sonra, sayın Kavala hakkında herhangi bir suçlama olmaksızın tutuluyor. AİHM kararında Sayın Kavala'nın tutukluluğunun bu şekilde uzatılmasının faaliyetleri kamu yararına olan sivil toplum kuruluşları üzerinde caydırıcı etkisi olabileceğini gözlemlenmiştir.

174. Türkiye sunumlarının 30. paragrafında şunu ifade etmiştir:

“Türkiye uluslararası insan hakları mekanizmalarının tavsiyelerine hem mevzuatta hem de uygulamada uyma çabalarını sürdürmektedir.”

175. Türkiye sunumlarının 44. paragrafında şunu ifade etmiştir:

---

⁴³ <https://undocs.org/A/HRC/WG.6/35/TUR/1>

“Türkiye uluslararası anlaşmalar ve sözleşmelerden doğan yükümlülüklerini ve ayrıca uluslararası teamül hukukunu uygulamaya devam etmektedir...”

176. BHRC yukarıdaki 30 ve 44'deki sunumların tam aksine Türkiye'nin AIHM'in Sayın Kavala'nın *derhal* tahliye edilmesi çağrısında bulunduğu 10 Aralık 2019 tarihli kararına uyma yükümlülüğünü defaatle reddettiğini kaydetmiştir.

177. İfade ve medya özgürlüğü ile ilgili 81. paragrafta Türkiye şunu ifade etmiştir:

“İfade ve medya özgürlüğü Anayasa ve diğer ilgili ulusal mevzuat tarafından korunmaktadır. Türkiye’de ifade ve medya özgürlüğünü kullanan aktif ve çoğulcu bir medya topluluğu mevcuttur.”

178. BHRC, Gazetecileri Koruma Komitesi'nin paylaştığı istatistiklere göre, 2018 yılı Aralık ayı itibariyle, diğer ülkelere göre Türkiye’de cezaevinde bulunan gazeteci sayısının daha fazla olduğunu not etmiştir. Türkiye, 2019 yılında, son dört yıllık dönemde ilk defa, en fazla sayıda gazetecinin cezaevine konulduğu ülkeler listesinde en üstte yer almadı (şu anda listede 2. sırada).⁴⁴

179. Barışçıl gösteri ve örgütlenme özgürlüğü ile ilgili olarak, Türkiye 86. paragrafta şunu ifade etmiştir:

“Barış içinde gösteri yapma ve dernek kurma Anayasa (33. ve 34. Maddeler) ve ilgili ulusal mevzuat tarafından güvence altına alınan demokratik bir haktır.”

180. BHRC, AIHM'in 10 Aralık 2019'daki kararınının 18. Madde ile ilgili olarak, Gezi Parkı yargılamasının başka bir amaçla, daha net bir ifadeyle Sayın Kavala'nın susturulması amacıyla gerçekleştirildiğine dair makul şüphenin ötesinde şüpheler olduğu tespitini not etmektedir. Ayrıca, Mahkeme önlemlerin insan hakları savunucularının faaliyetleri üzerinde caydırıcı etki yapma ihtimalini de değerlendirmiştir. AIHM ciddi bir suçta dair isnadı desteklemek için hazırlanan iddianamenin üzerine inşa edildiği konuların meşru bir faaliyet olduğunu ve Sözleşme'deki ifade özgürlüğü gibi hakların kullanımı ile ilgili olduğunu kaydetmiştir. Gezi Parkı yargılaması toplantı ve örgütlenme özgürlüklerine yönelik tam bir saldırıyı temsil etmektedir.

---

⁴⁴ <https://cpj.org/reports/2019/12/journalists-jailed-china-turkey-saudi-arabia-egypt.php>

181. AİHM'in 'Kavala' kararının 230-232 paragrafları şu şekildedir:

“Mahkemenin görüşüne göre, yukarıda incelenen çeşitli noktalar, ülkenin en üst düzey yetkilisinin (yukarıda belirtilen) konuşmalarıyla birlikte ele alındığında, başvurunun ilk ve devam eden tutukluluğunun, bir insan hakları savunucusu olarak sessizliğe büründürülmesi için özel bir amaç izlendiği iddiasını destekleyebilir. Ayrıca, savcılığın iddianamede, getirdiği suçlamalarla ne şekilde alakalı olduğunu belirtmeden, STK'ların faaliyetlerine ve yasal yollarla finansına atıfta bulunması, bu iddiayı desteklemektedir. Mahkeme ayrıca, başvurunun tutukluluğunun Türkiye'deki insan hakları savunucularına yönelik daha geniş bir baskı kampanyasının parçası olduğunu düşünen İnsan Hakları Komiseri ve üçüncü taraf müdahalecilerin de endişelerinin farkındadır.

Aslında başvurunun 18. Maddenin özündeki şikayeti, özel bir birey olarak değil, insan hakları savunucusu ve STK aktivisti olarak yapıldığını iddia ettiği zulüm şikayetidir. Bu nedenle, söz konusu kısıtlama yalnızca başvuru sahibini veya insan hakları savunucularını ve STK aktivistlerini değil, bireysel özgürlüğün yalnızca genel çıkarla sınırlı olabileceği, yani travaux préparatoires'te atıfta bulunulan “daha fazla özgürlük” adına bir toplumu örgütleme aracı olarak demokrasinin özünü de etkilemiş olacaktır (bkz.yukarıda bahsedilen Navalny, §§ 51 ve 174). AİHM, bu şekilde tanımlanan açık amacın, özellikle insan hakları savunucularının (bkz. Yukarıda paragraf 74-75) ve sivil toplum örgütlerinin çoğulcu bir demokrasideki rolleri ışığında önemli bir çekim elde edeceğini düşünmektedir...”

182. 28 Ocak 2020'deki duruşmanın ardından hazırlanan ara dönem raporunda⁴⁵ BHRC, Türkiye'ye BM'ye bildirdiği görüşlerde ilerleme sağlması çağrısında bulunmuştur. (Bu çağrı), Gezi Parkı davası ile ilgili olarak, aşağıdaki hususları içermektedir:

---

⁴⁵ <https://www.barhumanrights.org.uk/wp-content/uploads/2020/02/BHRC-Trial-Observation-Report-Kavala-28-January-2020.pdf>

- Temelsiz gibi gözükken bu iddianamenin ve AİHM tarafından insan hakları savunucularını susturmak gibi başka bir amaçla hazırlandığı hükmünün olduğu bu yargılamanın yeniden değerlendirilmesi.
- AİHM kararının uygulanmasına dair yükümlülükleri uyarınca Osman Kavala'nın derhal tahliye edilmesi.
- Savunma yokluğunda kilit öneme sahip bir tanığın dinlenmesi kararının tersine çevrilmesi.
- Gezi protestocusunu kanuna aykırı bir şekilde öldürmekten hüküm giyen bir polisin davaya müşteki olarak eklenmesine dair yararı olmayan kararın tersine çevrilmesi.

183. BHRC dava inceleme ara dönem raporu şu şekilde bitmektedir:

"Bu dava esasen Türkiye'nin genel olarak hukukun üstünlüğüne riayet etmesinin gelişimini etkileme bakımından son derece önemlidir.

Savcının Mütalaası

184. 6 Şubat 2020'de,⁴⁶ İstanbul Cumhuriyet başsavcılığı Gezi Parkı dosyası ile ilgili Mahkeme'ye mütalaasını sundu. Savcı mütalaasında üç sanık Osman Kavala, Yiğit Aksakoğlu ve Ayşe Mücella Yapıcı hakkında ağırlaştırılmış müebbet hapis talep etti.

185. Mütalaaya göre:

"Gezi kalkışmasının kendiliğinden ortaya çıkmadığı, öte yandan bir örgütün parçası olarak sistematik ve planlı bir şekilde yürütüldüğü; zaman içerisinde hükümet karşıtı protestolara döndüğü; demokratik haklarla ilgili masum bir protesto olarak sunulmasına rağmen esas amacının çeşitli terör örgütleri vasıtasıyla şiddet fiilleri kullanılarak kaos ve düzensizliğin ülke genelinde hakim kılınması, böylelikle halkın Türkiye Cumhuriyeti hükümetine karşı

---

⁴⁶ <https://www.duvarenglish.com/domestic/2020/02/06/prosecutor-seeks-life-sentences-for-three-gezi-park-defendants-in-final-legal-opinion/>

silahlı ayaklanmasının sağlanması ve halk ayaklanması için tahrik etmek olduğu anlaşılmaktadır."⁴⁷

186. Savcı Edip Şahiner diğer altı sanık (Çiğdem Mater Utku, Ali Hakan Altınay, Mine Özerden, Tayfun Kahraman, Can Atalay ve Yiğit Ali Ekmekçi) bakımından Gezi protestolarının “düzenleyicisi” olmak ve “yardım etmek” suçlarından 15-20 yıl arasında değişen hapis cezaları talep etti.
187. Savcı diğer sanıklar (Can Dünder, Mehmet Ali Alabora, Ayşe Pınar Alabora, Gökçe Yılmaz, Handan Meltem Arıkan, Hanzade Hikmet Germiyanoğlu ve İnanç Ekmekçi) bakımından yurtdışında olmaları nedeniyle dosyalarının ayrılmasını talep etti. Ancak savcı bu yeni sanıkları, protestoların “düzenleyicisi” olarak itham ettiği Osman Kavala, Yiğit Aksakoğlu ve Ayşe Mücella Yapıcı ile aynı konumda değerlendirmiştir.

18 Şubat 2020 duruşması

188. BHRC adına bu duruşmaya Kevin Dent QC katıldı.
189. İstanbul'a yakın Silivri ilçesindeki 30. Ağır Ceza Mahkemesinde görülen bu duruşmada, Mahkeme Osman Kavala ve diğer sekiz sanık hakkında 2013'de İstanbul'da gerçekleştirilen protestolar sırasında cebir ve şiddet kullanarak Türk devletini devirme planladıkları iddialarıyla ilgili kanıt bulunmadığı için Gezi Parkı ile ilgili tüm iddialar bakımından beraat kararı verdi.
190. Yurtdışında bulunan sanıklar; Can Dünder, Mehmet Ali Alabora, Ayşe Pınar Alabora, Gökçe Yılmaz, Handan Meltem Arıkan, Hanzade Hikmet Germiyonoğlu ve İnanç Ekmekçi'nin dosyası ayrıldığı için dava bu kişiler bakımından devam ediyor.
191. BHRC açıklanan bu kararı memnuniyetle karşılamıştır. Ancak bu davanın sanıklar, aileleri, destekçileri, sivil toplum ve insan hakları grupları üzerinde yol açtığı hasar ile Türkiye'deki hukukun üstünlüğüne duyulan güvenin zedelenmesini artırmıştır.
192. Sanıkların bazıları bütünüyle temelsiz yargılama nedeniyle farklı sürelerde

---

⁴⁷ <http://bianet.org/english/print/219763-who-is-charged-with-what-in-prosecutor-s-opinion-in-gezi-trial>

cezaevinde kaldı ve Osman Kavala bakımından AİHM kendisinin derhal tahliye edilmesi gerektiği kararının ardından herhangi bir gerekçelendirme olmaksızın ekstradan 8 hafta olarak, o gün itibariyle 930 gündür cezaevinde tutuluyordu. Benzer şekilde, sanıklardan Yiğit Aksakoğlu 17 Kasım 2018'de tutuklanmasından ve 25 Haziran 2019'da tahliye edilmesine kadarki sürede 7 ay tutuklu kaldı.

193. Benzer şekilde, mahkeme kararı açıklandığı ana kadar 18 Şubat 2020'deki duruşma zalimane, küçük düşürücü ve anlamsız bir komedinin sahnelenmesi gibiydi. Mahkeme'nin Sanıklarla ilgili beraat kararı açıklamaya neredeyse kesin olarak zaten karar vermiş olmasına rağmen (hükmü açıklamadan önce hakimler 10 dakika ara verdi) bu durum son ana kadar iletilmedi veya buna ilişkin herhangi bir işaret bulunmuyordu.
194. Bunun bir sonucu olarak, sanıklar ve savunma heyeti, o ana kadar hiç yapılmamış olması nedeniyle kanıtların uygun bir şekilde incelenmesi için yargılamanın uzatılması amacıyla sundukları talepler hakkında söz alıp, açıklama yapmak durumunda kaldılar.
195. Dahası, sanıklar iddia makamının haklarında ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası dahil çeşitli cezalar istediği iddialar nedeniyle hüküm giyebileceklerinin farkında olarak son sözlerini yapmak üzere huzura alındılar.
196. Ayrıca, savunma avukatlarının son sözlerini söylemeleri engellendi ki bu durum da onların protestosuna yol açtı. Bu protesto sonrasında ise savunma avukatlarının etrafı, içlerinden Mahkeme'nin kapanış konuşması yapma hakkını kısıtlamasını sert bir şekilde protesto edenleri salondan çıkarmaya çalışan bir grup güvenlik görevlisi ve asker tarafından çevirildi.
197. Hükmün açıklanmasının ardından izleyici kesiminde bir sevinç olmasına rağmen aşağıda belirtilen gerekçelerle kısa süreli oldu.

Mahkemenin gerekçeli kararı

198. 24 Şubat 2020'de İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesi beraatlere ilişkin gerekçelerini belirttiği gerekçeli kararını açıkladı.
199. Osman Kavala ve/veya kendisiyle ilişkilendirilen grupların Gezi Parkı

protestolarına finansal destek sunduğu iddiası bakımından, hakimler Mali Suçları Araştırma Kurulu'ndan (MASAK) gelen raporları incelediklerini ve Osman Kavala'nın protestolara para sağladığını gösteren herhangi bir kanıt bulamadıklarını belirtmiştir.

200. Hakimler, Osman Kavala'nın 2013 yılından itibaren kaydedilen konuşmaları kanuna aykırı bir şekilde elde edildiği için bu kayıtları dikkate almadıklarını da ifade etmişlerdir.
201. Mahkeme, Murat Pabuç'un ifadesinin yargılamalar bakımından herhangi mühim bir değeri olmadığını ifade etmiştir. Sayın Pabuç ilk ifadesinde kendisine Osman Kavala ile ilişkili bir restoranda dağıtılan gaz maskelerinden verildiğini söylemişti.
202. Mahkeme, dokuz sanığın her biri bakımından iddiaları destekleyecek somut kanıt olmadığı sonucuna vardığını açıklamıştır.

Beraati takiben yaşananlar

Cumhuriyet Savcısının itiraz edeceğini duyurması

203. Ancak, beraat kararından sadece birkaç saat sonra ve Osman Kavala tahliye edilmeden önce Cumhuriyet Savcılığı makamından yapılan açıklamada beraatlere karşı itiraz edileceğini duyuran bir açıklama yapıldı. Rapor yazıldığı sırada itiraza ilişkin herhangi bir karar henüz verilmemişti.

204. 90 sayfalık itiraz 8 Nisan 2020’de yayınlandı ve diğer hususların arasında Osman Kavala’nın “Kürt ve Ermeni kökenli yurttaşlara öncelik verdiği” kaygılarını belirtiyordu. Ancak BHRC bakımından böylesi yorumların Gezi Parkı yargılamaları ile nasıl bağlantılı olabileceği anlaşılabilir bir durumdur.

205. BHRC’ye göre Cumhuriyet Savcısının itirazındaki yaklaşımın kesin olarak *siyasi* olduğunu gösteren hususların bir parçası olarak aşağıdaki ifadelerine bakılabilir:

“Açık Toplum Vakfı’nın George Soros’un Türkiye’de önde gelen kolu olduğu; şüpheli Osman Kavala’nın çoğunlukla kadın hakları, çocuk istismarı, azınlıkların asimilasyonu, ifade özgürlüğü, çevre duyarlılığı gibi masum konular üzerinden toplumun çeşitli kesimlerinde direniş noktaları oluşturduğu anlaşılmıştır. Dolayısıyla, bu konular çerçevesindeki projelerde insanları bir araya getirip herkesin aynı kaygılar taşıdığı, özgürlükler önündeki engelin siyasi iktidar olduğu ve değişmesi gerektiği argümanları temelinde bu toplulukları idareye karşı kışkırtabiliyorlar. Dolayısıyla, amaçlarına yönelik engel gördükleri tüm idareleri kitlesel ayaklanmalar yoluyla işlevsiz kılmaya çalıştıkları anlaşılmıştır.”

Osman Kavala hakkındaki yeni tutuklama kararı

206. Dahası, Cumhuriyet Savcısı Osman Kavala hakkında 2016 yılındaki darbe girişimi bakımından da yeni bir tutuklama kararı çıkarıldığını duyurdu; dolayısıyla bu kararın yansıması Türk Ceza Kanunu 309. Madde uyarınca şiddet kullanarak anayasal düzeni ortadan kaldırma girişimi iddiaları ile ilgili ceza soruşturmasının yeniden açılması olmuştur.

207. Ardından cezaevinden tahliye olacağı sırada yeniden gözaltına alındı ve rapor

yazıldığı sırada tutukluluk hali devam ediyor.

Beraatin ardından Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın açıklamaları

208. BHRC, yeni tutuklama kararının tahliyelerin ertesi gününde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın açıklamaları ile aynı zamana denk geldiğini not eder, bahse konu açıklamada şu sözlerin ifade edildiği bildirilmiştir⁴⁸:

“Perde arkasında Soros türü bazı ülkeleri ayaklandırmak suretiyle oraları karıştıran tipler vardır. Onun da Türkiye ayağı [Osman Kavala] içerideydi, bir manevrayla onu beraat ettirmeye kalktılar.⁴⁹”

“Dün yaşanan gelişmeler bize Gezi olaylarını bir kez daha hatırlattı. Taksim'deki Gezi Parkı'nda güya ağaç bahanesiyle başlayan olaylar kısa sürede büyüyerek devlete ve millete karşı sivil kalkışma halini almıştı.”

209. Cumhurbaşkanı Erdoğan Gezi protestolarının darbe girişimlerinden veya terörist saldırılardan farkının olmadığını ve İstanbul Taksim Meydanı yakınında bulunan parka yönelik eleştirilerin ülke genelindeki gösterilere dönüşmesi-ve 21 insanın yaşamını yitirmesiyle sonuçlanan-sırasında bazı insanların gençleri yönlendirdiğini söyledi.

210. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın şu sözleri ifade ettiği bildirildi. “Bu olay masum değildir” ve “bazı Gezi protestoları ile bağlantılı bazı kişiler diğer ülkelerde görülen ve Macaristan doğumlu Amerikalı finansör George Soros tarafından desteklenenler gibi bir ayaklanmayı provoke etmeye çalışmıştır.”

211. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Osman Kavala ve Gezi Parkı davası Sanıklarına açık bir şekilde atıf yaparken şu ifadeyi kullandığı bildirildi. “Onun (Soros) Türk ayağı da ülkede fakat dün bir manevrayla onu beraat ettirmeyi denediler.”

212. BHRC'nin görüşüne göre, bu açıklamalar önemlidir. AİHM kararında da-o dönem başbakan olan-Erdoğan tarafından Osman Kavala ve Gezi Parkı protestolarını sert bir şekilde eleştiren çeşitli açıklamalar yapılmasının

---

⁴⁸ <https://www.wsws.org/en/articles/2020/02/26/turk-f26.html> and <https://ahvalnews.com/gezi-trial/Erdoğan-slams-turkish-court-acquitting-gezi-activists>

⁴⁹ Yukarıdaki iki online haber kaynağına atıfla, “beraat ettirmeye kalktılar” veya daha ziyade “beraat ettirmeyi denediler” ifadelerinden hangisinin kullanıldığına dair yerinde bir şüphe bulunuyor.

iddianamenin hazırlanmasına yol açtığı not edilmiştir. Beraatlerin ardından Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından yenilenen açıklamalar, AİHM'in açılan ceza davasının siyasi art niyetle ve 18. Madde'nin ihlalini oluşturduğu değerlendirmesini sadece güçlendiriyor. Beraatlerin bir 'manevra' olarak kınanması da, en hafif deyişle, üzücüdür. Böylesi açıklamalar benzeri davalarla ilgilenen savcılar üzerinde yasal olmayan baskı oluşturmaya da hizmet eder.

Gezi Parkı hakimlerine yönelik soruşturma

213. Esasen, daha fazla kaygı verici bir gelişme olarak, 19 Şubat 2020'de Türk Hakimler ve Savcılar Kurulunun Gezi Parkı yargılamasında Sanıklar hakkında beraat kararı veren mahkeme heyetine yönelik disiplin soruşturması başlattığı bildirildi.

214. Bu hamle yargı bağımsızlığına ilişkin temel ilkenin bir ihlali olarak uluslararası düzeyde yaygın bir şekilde kınanmıştır.⁵⁰

215. Uluslararası Barolar Birliği İnsan Hakları Enstitüsü Eş başkanı Yargıç Michael Kirby AC CMG, şu açıklamada bulundu:

“Türk Hakimler ve Savcılar Kurulundan hakimlere yönelik soruşturmanın yargı bağımsızlığı ilkeleri bakımından vereceği büyük zararın etkisini gözden geçirmesini ve bu kapsamdaki tüm işlemlere son vermesini rica ediyoruz.”

216. Uluslararası Hukukçular Komisyonu Kıdemli Hukuk Danışmanı Massimo Frigo şöyle dedi:

“Böyle bir soruşturmanın başlatılması Türkiye'de hukukun üstünlüğünün çöküşüne dair bir başka işarettir... Hakimlere yönelik disiplin süreci karar verme yetkilerine doğrudan bir müdahale olarak gözüküyor ve tüm yargı mensuplarının bağımsızlığı üzerinde caydırıcı etkisi olacaktır. HSK'nun rolü hakimleri kontrol ve baskı altına almak için bir araç değil yargının bağımsızlığını korumak olmalı.”

217. Gezi Parkı hakimlerine yönelik disiplin soruşturmasının açılması üzerine 24 Şubat 2020'de Türkiye'deki 25 baro soruşturmayı kınayan ortak bir açıklama

---

⁵⁰ <https://www.bianet.org/Article/NewDetail.aspx?ArticleUid=2dc38dbf-4b19-43b6-8988-a9772da0ea71>

yaptı ve bu hamleye karşı yürüyüş başlattı.⁵¹ Ortak açıklamada şu ifade yer alıyor “Türkiye tarihinin en ağır yargı krizini yaşamaktadır ve yargıya yönelik siyasi müdahale ‘kabul edilemez’ bir noktaya ulaşmıştır.” Açıklama devamla “Hakimler ve Savcılar Kurulu ‘siyasileşmiş’ ve siyasi merciilerin bağımsız hakimlere yönelik bir baskı aracına dönüşmüştür” demektedir.

218. Açıklama ayrıca şöyle demektedir:

“Türkiye Cumhuriyeti, tarihinin en ağır yargı krizini yaşamaktadır. Mahkemeler verdikleri kararlar sonrasında dağıtılmakta, karar veren yargıçlar hakkında henüz imzalarının mürekkebi dahi kurumadan soruşturmalar açılmakta, yargıç bağımsızlığı ilkesi her geçen gün yeni bir örnekle ihlal edilmektedir.”

219. BHRC’nin görüşüne göre Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı’nın yukarıda atıf yapılan her iki açıklaması ve bahse konu disiplin soruşturmaları BM İnsan Hakları Komiseri Ofisinin Yargı Bağımsızlığı Temel İlkelerinde belirtildiği haliyle yargı bağımsızlığı ilkelerine aykırıdır⁵²:

“Yargı Bağımsızlığı

1. Yargı bağımsızlığı devlet tarafından güvence altına alınır ve anayasada veya iç hukukta yargı bağımsızlığına yer verilir. Yargı bağımsızlığına saygı göstermek ve gözetmek bütün hükümet kurumlarının ve diğer kurumların görevidir.

2. Yargı organı, önündeki sorunlar hakkında herhangi bir tarafın herhangi bir nedenle doğrudan veya dolaylı kısıtlama, etki, teşvik, baskı, tehdit ve müdahalesine maruz kalmaksızın, maddi olaylara ve hukuka dayanarak tarafsız bir biçimde karar verir.”

220. Bu disiplin süreçleri 2016’daki darbe girişimin sonrasında yaşanan çok sayıda savcı ve avukatın gözaltına alınması, tutuklanması ve ihraç edilmesinin ardından gerçekleşmiştir. Tüm bu unsurlar uygun bir yargı bağımsızlığının işleminin büyük bir baskı altında olduğu ortama katkı sunmaktadır.

---

⁵¹ <https://www.duvarenglish.com/domestic/2020/02/25/turkish-bar-associations-to-march-for-independent-judiciary/>

⁵² <https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/IndependenceJudiciary.aspx>

221. Öte yandan, böylesi önlemler yüksek düzeyde siyasi dosyalara bakan hakimlere Hükümetin hoşuna gitmeyecek şekilde hareket etmemeleri için yüksek tonda ve net bir mesaj gönderiyor. Bu itibarla, bu hamleler hukukun üstünlüğünün temel bir taşı olan yargı bağımsızlığı ile özünde uyumsuzdur.

BHRC'nin pozisyonu

222. Bu nedenle BHRC, Türk yetkililerin Gezi Parkı tahliyelerine yönelik tepkilerini, Osman Kavala'nın tutukluluğunun devam etmesini ve Gezi Parkı hakimlerine yönelik disiplin sürecinin başlatılmasını sert bir şekilde kınar.

223. BHRC, yargının tarafsızlığına yönelik böylesi müdahaleleri sert bir şekilde kınar ve böylesi soruşturmaların durdurulması çağrısında bulunur. Yargıçlara yönelik hamle Osman Kavala'nın 2016'daki darbe girişimine ilişkin yeniden başlatılan davasına bakan hakimlere yönelik muhtemelen tehdit edici etkiye sahip olacaktır.

224. BHRC aşağıda belirtilen hususları da not eder:

- Osman Kavala'ya yönelik yeni bir tutuklama kararı çıkarılması kendisinin hem AİHM hem de yerel mahkeme tarafından herhangi bir somut kanıtı dayanmadığı tespit edilen iddialarla ilgili ve hali hazırda mağduru olduğu tutukluluğunu uzatmıştır;
- 'Gezi Parkı' yargılamalarının hali hazırda AİHM tarafından hak savunucularını susturma, Sözleşme kapsamındaki haklarını kullanmalarını engelleme amacıyla yapılması nedeniyle meşru olmadığına hükmettiği gerçeğini dikkate alarak, savcının yeni hamleleri, yasal süreçlerin siyasi manipülasyona dönüştüğüne dair güçlü görünümüne katkı sunmaktadır.
- Esasen, böylesi hamleler 18. Maddenin ihlalinin daha da derinleştiriyor ve bir kez daha başlatılan yargı süreçlerinin siyasi amaçlarla gerçekleştirildiği görülüyor.
- Bu hamle ile yetkililerin, haklarında devletin tercih ettiği tutumun aksi yönünde mahkeme kararı çıkan bireylere yönelik yeni soruşturma açılması veya mevcut yargılamaların uzatılması yöntemini seçtiği görülmektedir. Bu baskının son derece şok edici ve kötü bir yaklaşım

örneğiolarak BHRC'nin de gözlemediği Ahmet Altan ve Selahattin Demirtaş dosyaları giderek yaygınlaşıyor.

- Böylesi eğilimler, Türkiye'nin kısa süre önce gerçekleştirilen Evrensel Periyodik İnceleme sırasında Birleşmiş Milletler'e yaptığı sunumlarda belirttiği savcılık aşamasının bağımsızlığına ve hukukun üstünlüğüne riayet edileceği yönündeki taahhüdüne tamamen zarar verir ve bu taahhütlere aykırılık teşkil eder.

Osman Kavala hakkında yeni casusluk iddiası

225. Osman Kavala 18 Şubat 2020'de başarısız darbe girişimi ile ilgili yeniden açılan bir soruşturma kapsamında Türk Ceza Kanununun 309. Maddesi uyarınca yeniden tutuklanmış olmasına rağmen bu durum Osman Kavala'nın tutuklu kalmasını sağlamaya yetmeyecek bir araç olacaktır.
226. Bunun üç temel nedeni bulunuyor. İlk olarak, AİHM hali hazırda Osman Kavala'nın hem 2016 yılındaki darbe girişimi hem de Gezi Parkı olayları bakımından tutuklu kalmasının kendisinin Sözleşme'deki haklarının ihlali olduğuna hükmetmiş ve *her ikisi* bakımından da derhal tahliye edilmesi çağrısında bulunmuştur. Bu nedenle tutukluluğunun devamı AİHM kararına doğrudan aykırı olacaktır.
227. İkincisi, Osman Kavala 2016 yılındaki darbe girişimi bakımından 2019 yılı Ekim ayında zaten tahliye edilmişti.
228. Üçüncüsü, Osman Kavala bu iddia ile ilgili-2019 yılındaki Yargı Reformu Paketi uyarınca-en uzun tutukluluk süresi olan iki yıllık süresini zaten tamamlamıştı.
229. Buna göre, darbe girişimi ile ilgili soruşturmanın yeniden açılması Osman Kavala'yı cezaevinde tutmak için bir manevra olacaktıysa bu etkili olmayacaktı. Aynı şekilde, AİHM 10 Aralık 2019'da Osman Kavala'nın derhal tahliye edilmesi çağrısında bulundu, Türk Mahkemeleri AİHM kararının uygulanması için "dayanak" tarihinin 10 Mart 2020 olduğunu hesaplamıştı.
230. Bu nedenle, neredeyse tahmin edilebilir şekilde Osman Kavala 9 Mart 2020'de bu defa "Devletin güvenliği veya iç veya dış siyasal yararları bakımından, niteliği itibarıyla, gizli kalması gereken bilgileri, siyasal veya askeri casusluk maksadıyla temin etmek" yani casusluk suçlamasıyla yeniden tutuklandı. Bu yeni iddia

Osman Kavala'nın bahse konu tutukluluğu ile ilgili sürecin yeniden başlaması sonucunu doğurdu.

231. BHRC, yeni ithamların Osman Kavala'nın Lehigh Üniversitesi Uluslararası İlişkiler profesörü ve ABD Dışişleri Bakanlığı eski görevlisi Henri Barkey ile iddia edilen iletişimi hakkında olduğunu not eder. Ancak, Osman Kavala bu konuyla ilgili olarak darbe girişimine ilişkin bir soruşturmanın parçası olarak 2017 yılında polis tarafından sorgulanmıştı.
232. Esasen AİHM, böylesi bir iletişimle ilgili ithamları, özü itibariyle Osman Kavala'nın 2016 yılındaki darbe girişiminde yer aldığı iddialarını destekleyen ithamı destekleyen *kanıtların aynı* olması nedeniyle kararında dikkate almış ve detaylı bir şekilde değerlendirmiştir.⁵³ AİHM kararın 154 paragrafında şöyle demiştir:

“Mahkeme, 15 Temmuz 2016 darbe teşebbüsüne ilişkin suçlamalarla ilgili olarak, bu suçlamaların ağırlıklı olarak, başvuru ile Hükümet'e göre darbe teşebbüsünün organizasyonuna katılmış olması sebebiyle hakkında ceza soruşturması yürütülen H.J.B. arasındaki “yoğun görüşmeler”in varlığına dayandığını gözlemlemiştir.

Ancak, Mahkeme'ye göre, dosyadaki deliller bu şüpheyi haklı kılmaya yeterli değildir. Savcılık, başvuruçunun yabancı uyruklu kişilerle ilişkilerini sürdürdüğü ve başvuruçunun cep telefonu ile H.J.B.'nin cep telefonunun aynı baz istasyonundan sinyal yaydığı hususuna dayanmıştır. Ayrıca, dava dosyasından anlaşıldığı üzere, başvuru ve H.J.B. 18 Temmuz 2016'da –darbe teşebbüsünden sonra- bir restoranda buluşmuşlar ve birbirleriyle kısaca selamlaşmışlardır.

Mahkeme'ye göre, dava dosyası üzerinden, başvuru ve söz konusu kişinin yoğun görüşmelerde bulunmuş oldukları tespit edilememektedir. Dahası, diğer ilgili ve yeterli durumların yokluğunda, başvuruçunun şüpheli kişiyle veya yabancı uyruklu kişilerle görüşmüş olması tek başına tarafsız bir gözlemciyi başvuruçunun anayasal düzeni

---

⁵³ Kavala v Türkiye AİHM 2019 (28749/18) 35, 36-38, 108, 117, 147 ve 154 paragrafları.

devirme teşebbüsünde bulunduğuna ikna etmeye yetecek yeterli delil olarak değerlendirilemeyecektir.”

233. Dolayısıyla, BHRC'ye göre, ilk bakışta, casusluk iddialarında yeni bir şey gözüküyor. Ayrıca, böylesi kanıtlar AIHM tarafından suç işlenmesine dair herhangi bir makul şüphe sunulduğu biçiminde değerlendirilmemiştir.⁵⁴
234. Dahası, görünüşe göre iddialar, Osman Kavala'nın Henri Barkey ile kaydedilmiş görüşmelerinden ziyade görüşmüş olduğu *olgusundan* yapılan çıkarımlarla ilgili. Gezi Parkı yargılamasının, kısmen, dinlenen telefon görüşmelerine dayandığını akılda tutarak, suçlayıcı herhangi bir konuşmanın (şayet böyle bir şey varsa) şimdiye kadar mahkemelerinin dikkatini çekmemiş olması şaşırtıcı.
235. BHRC'ye göre, yeni tutuklama koşulları, yargılamanın başlatılma ve tutukluğun devam ettirilmesinin siyasi nedenlerle olduğu yönünde baskın bir çıkarıma varılabilir. Bu nedenle, bahse konu yeni manevralar Sözleşme'nin 18. Maddesi'nin-büyük olasılıkla-daha fazla ihlal edildiğini gösterir.
236. Esasen, bu durum görünüşe göre AIHM'in ilk yargılamanın siyasi bir manevra olduğu kararını aşmak için bir siyasi manevra olduğu için 18. Madde'nin ihlali net bir şekilde *daha da ağır bir hale gelmiştir*. Dolayısıyla, AIHM'e en net bir şekilde aykırılık teşkil etmektedir. Bu durum Osman Kavala'nın şu anda 900 günden uzun bir süredir tutukluluğunun devam etmesini daha da ağırlaştırmaktadır.

COVID-19 sonrasında devam eden tutukluluk

237. Diğer birçok devlet gibi Türkiye de mevcut COVID-19 salgını sonrasında cezaevlerinde bulunanların sağlığı ile ilgili sorumluluklarını değerlendiriyor. Bu amaç doğrultusunda, Türkiye Büyük Millet Meclisi mahpuslar için erken tahliye, ev hapsi ve tutukluluk yerine diğer alternatif önlemlere başvurarak tahliye etme vasıtasıyla Türkiye'deki ceza ve tevkifevlerinde virüsün yayılmasını önlemek amacıyla belirli kategorideki mahpusları tahliye etmek için 14 Nisan'da bir kanun kabul etti.
238. Ancak BHRC, erken tahliye edilen kişiler arasında Osman Kavala dahil avukatlar, hakimler, insan hakları savunucuları, ve gazetecileri içeren siyasi mahpusların

---

⁵⁴ Kavala v Türkiye AIHM 2019 (28749/18) 154. paragraf.

tamamen kapsam dışında bırakıldığını not etmiştir.

239. BHRC bu gelişmelerle ilgili kaygılarına dair 3 Nisan 2020'de ⁵⁵ bir açıklama yaptı; ilgili açıklama mevcut halk sağlığı pandemisinde cezaevlerindeki kalabalığı azaltmak için bir mevzuat değişikliğini memnuniyetle karşılamakla birlikte taslak mevzuatın (o an itibarıyla) aşağıdaki özelliklerine dair ciddi kaygılarını ifade eder:

- Mahpusların bağışıklık sistemini zayıflatan kronik hastalıklara veya COVID-19 enfeksiyonuna ilişkin kırılganlığına bakılmaksızın terörizm suçlamasıyla hüküm giyen binlerce mahpusun tamamen kapsam dışında bırakılması;
- Tutuklu yargılanan yani geçici süreyle hapisanelerde bulunan kişilerin-mevcut durumda sayıları 43.000 olan-tahliyesi için bir madde konulmaması.

240. BHRC, herhangi uygun bir hukuki temeli olmadan cezaevinde tutulan kişiler bakımından aşıkâr önemi bakımından, BM İnsan Hakları Ofisi'nin ara dönem rehberini ve DSÖ'nün tutukluluğu keyfi olan kişilerin ayrıca tahliye edilmesi, aksi durumun ulusal ve uluslararası standartlara aykırılık teşkilde edeceği, aynı zamanda da yaşlılar, kadınlar, çocuklar ve engelli mahpuslar dahil virüse karşı kırılgan olan kişilerin tahliye edilmesi yönündeki spesifik çağrılarını destekliyor.

241. BHRC açıklamada, Türkiye Hükümetini uluslararası hukuktan doğan yükümlülüklerini yerine getirmesi, tutukluların yani geçici süreyle cezaevinde bulunan kişilerin derhal tahliyesini gerçekleştirilmesi ve böylesi önlemlerde ayrımcılık yapılmaması prensibinin uygulanması çağrısında bulundu. Ayrıca, enfeksiyon veya COVID-19 buluşması nedeniyle spesifik risklerle karşı karşıya olan kişilerin tahliyesinin ya da tutukluluğa alternatif önlemlerin ilk fırsatta gerçekleştirilecek şekilde öncelik haline getirilmesi gerekmektedir.

242. Rapor yazılırken, Osman Kavala ve diğer önde gelen hak savunucuları-Türkiye Hükümetine muhalif olduğuna hükmedilen kişilerin böylesi sert önlemler

---

⁵⁵ https://www.barhumanrights.org.uk/wp-content/uploads/2020/04/BHRC-Statement-on-Turkish-political-prisoners_3-April-2020.pdf

bakımından bilinçli ve cezalandırıcı bir biçimde seçildiğine dair güçlü bir izlenim oluşturan-bu ayrımcı kanun maddeleri temelinde hala tutuklu kalmaya devam ediyordu.

Sonuç ve tavsiyeler

243. Birçok açıdan, yukarıda açıklanan Gezi Parkı olayları kendisini anlatıyor ve çok az özet gerektiriyor. BHRC, AİHM'in yargılamanın siyasi nedenlerle ve daha geniş çerçeveye sahip kaygı verici benzeri yargılama pratiklerinin bir parçası olarak sivil toplum gruplarını, insan hakları aktivistlerini susturmak için açıldığı değerlendirmesini paylaşıyor. Bu nedenle, BHRC yargılamaların AİHS 18. Maddenin ihlali olduğu sonucuna varır.
244. Osman Kavala'nın tutuklu yargılanması bakımından BHRC, AİHM'in 5 § 1, 5 § 4 Maddelerinin ihlal edildiğini görüşünü paylaşıyor. Bu ihlaller yetkililer AİHM'in kararının ardından kendisini derhal tahliye etmeyi reddetmesi ve beraat kararının ardından çeşitli manevralarla kendisinin tutukluluğunu sürdürmesiyle daha da ağırlaşmıştır.
245. Ancak, BHRC'nin kaygıları AİHM kararının ardından ortaya çıkan boyutların ötesine geçmektedir. Beraatlere rağmen yargılama sürecinde sanıkların AİHS 6. Maddesi kapsamındaki adil yargılanma hakkı ile uyumlu olmayan çeşitli boyutlar bulunuyordu.
246. Örneğin, 6(3)(a) Maddesi yani kendisine karşı yöneltilen suçlamanın niteliği ve sebebinden en kısa sürede, anladığı bir dilde ve ayrıntılı olarak haberdar edilmek hakkı bakımından, BHRC Gezi Parkı iddianamesinin spesifik olmadığı noktasında defaatle görüş bildirdi. İddianame 657 sayfa olmasına karşın iddiaları destekleyici kanıtları net bir şekilde sunmuyor veya hangi kanıtların sanıkların hükümeti devirme girişiminde bulunmuş olduğunu kanıtladığını göstermiyordu. Dolayısıyla, iddianamenin spesifik olmama durumu vardı ki bu durum, yargılamanın bazı anlarında, sanıkların tam olarak ne ile suçladığını veya bunlar karşısında kendilerinin ya da avukatlarının nasıl yanıt verebileceklerini anlayamamalarına yol açtığı görülmüştür.
247. BHRC, 6 (3)(d) Maddesi yani iddia tanıklarının sorguya çekmek veya çektirmek, savunma tanıklarının da iddia tanıklarıyla aynı koşullar altında davet edilmelerinin ve dinlenmelerinin sağlanmasını istemek bakımından, kilit öneme sahip tanık Murat Pabuç'un, savunmanın ve bahse konu kişinin verdiği ifadelere karşı söz söyleyecek uygun araçların yokluğunda huzura alınması ile ilgili yukarıdaki aynı kaygıları not etmiştir.

248. BHRC, savunma makamının son sözlerini söylemesinin engellenmesi ve/veya savunmanın birçok tanığını çağırmasına izin verilmemesi ile ilgili kaygıları da not etmiştir. Ancak, beraat hükmü Gezi Parkı hakimlerinin iddia makamının kanıtlarını sanıklar ve avukatlarının beyanları ışığında uygun bir şekilde dikkate aldığı ve değerlendirdiğine ilişkin bazı göstergeler sunuyor. Esasen, beraat hükmü diğer açılardan son derece kötü olan yargılamanın çok az sayıdaki pozitif göstergelerinden birisini sunuyor.

249. Ayrıca, Gezi Parkı iddianamesinin ardındaki temel tez sanıkların sivil toplum ve insan hakları aktivistleri olarak olağan, yasal aktivitelerini yürütürken kendi aralarında ve başka kişilerle bir araya gelmesini kriminalize etme girişimiydi. Son derece yasal olan örgütlenmeyi kriminalize etme noktasında büyük bir girişim vardı, dolayısıyla bu bilginin ışığında yargılamaların kendisi toplantı ve dernek kurma özgürlüğünü düzenleyen 11. Madde'nin ağır bir ihlalini oluşturmuştur. Esasen, AİHM'in 18. Madde ile ilgili kararında yargılamaların amacının bu hakların kullanılmasını kısıtlama olduğunu değerlendirdiği açıktır.

250. Benzer şekilde, kovuşturma sanıklar ve diğer kişiler arasındaki son derece olağan konuşmaları kriminalize etmeyi amaçlamıştı. AİHM sanıkların iddianamede yer alan ve kendisine sunulan çok sayıda konuşması arasında şiddet veya şiddet yoluyla hükümeti ortadan kaldırma hususlarını destekleyen bir materyal bulamamıştır. Esasen, davanın hakimlerinin kararı böylesi bir şiddete ilişkin herhangi bir kanıt olmadığını göstermiştir. Bu bağlamda, yargılamaların kendisi 10. Madde kapsamındaki ifade özgürlüğü hakkına yönelik tam bir saldırıyı temsil etmiştir.

251. Gezi Parkı yargılamaları ışığında, BHRC Türkiye'deki yetkililere şu çağrıda bulunuyor:

- Sivil toplum grupları ve insan hakları aktivistlerinin çalışmalarını cezalandırmak, rahatsız etmek ve kısıtlamak için tasarlanan siyasi motivasyona dayanan keyfi yargılamalardan vazgeçin;
- İddianame hazırlama süreçlerini gözden geçirin ve reforma tabi tutun böylece iddianameler büyük siyasi tezler sunmak yerine gerekli spesifik unsurları ortaya koyabilir;

- Osman Kavalayı derhal tahliye edin ve tutukluluğunun sürmesi için kullanılan herhangi bir yararı olmayan kötü manevralara son verin;
- Uluslararası yükümlülükler uyarınca AİHM kararını tam olarak uygulayın ve bu kararları delmeyi amaçlayan manevralara son verin;
- Gezi Parkı hakimlerine yönelik disiplin süreçlerini durdurun ve yargı bağımsızlığını geliştirecek önlemleri destekleyin;
- Siyasi mahpus olup olmamalarına bakmaksızın sağlığı Coronavirüs 19'dan etkilenme olasılığı bulunan mahpusları tahliye edin;
- Türkiye'nin kısa süre önce Birleşmiş Milletler Evrensel Periyodik İzleme'sinde yaptığı sunumlar ve bulunduğu taahhütleri yerine getirin.

252. Gezi Parkı yargılamaları herhangi meşru bir amaca hizmet etmemiş ve hem sanıklar hem de daha geniş olarak Türkiye'de hukukun üstünlüğünün uygulanmasına hesaplanamayacak düzeyde zarar vermiştir. Bu gibi takibatlar durmalıdır.

Ekler

Ek 1: Türkiye'deki Barolardan Ortak Açıklama

“Savunma yoksa adil yargılama da yoktur!

Bizlerin de çok yakından takip ettiğimiz, yakın tarihimizin en önemli siyasal toplumsal demokratik itiraz hareketlerinden bir tanesi olan Gezi'nin yargılanması, İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesi'nde devam ediyor.

FETÖ'cü emniyet güçleri, hakim ve savcılarına “kıymet vererek” hazırlanmış bir iddianameye dayalı süren yargılamada, “adil bir yargılama” yapılacağına dair ümitlerimiz giderek azalıyor.

Daha önce mahkeme heyetinin apar topar değiştirilmesiyle doğal yargıçlık ilkesi terkedilmiş ve değişen heyetin uygulamalarıyla da adil yargılanma hakkı defaatle ihlal edilmişti.

Bu kez de, mahkeme heyeti eşi benzeri görülmemiş bir uygulama ile (bizzat kendisi tarafından kamuoyuna açıklandığı üzere) akıl sağlığı tartışmalı bir tanığı, kanun hükümlerinin maksadını aşarak, sanık müdafilerinden kaçırarak, (savunma avukatları olmadan) dinlemiştir.

Heyetin Silivri gibi yüksek güvenlikli bir tesiste iki tanığı dinlerken, Murat Papuç adlı tanığı “can güvenliği olmadığı” yönündeki beyanını kabul ederek dinlemesi, savunma avukatlarının da “can güvenliğini tehdit edebilecekler” arasında görüldüğünün en açık delilidir.

Heyetin bu anlaşılmasız davranışı, savunmanın kriminalize edilmek istenmesi, yargılamadan dışlanması ve avukatların yargılama faaliyetindeki rolünün ortadan kaldırılması anlamına gelmektedir. Bu açıkça savunmaya yönelik bir saldırıdır.

Avukatların yargı içerisinde güçsüzleştirilmeleri, görevlerini yerine getiremez hale getirilmeleri hele hele suç ile birlikte anılmaları, kamusal adaleti zedeler ve adil yargılanma hakkının ihlal edilmesi sonucunu doğurur.

Bu sonuç da yurttaşların adalete olan güvenini ortadan kaldırır ve giderek mahkemeler tarafından verilen kararların meşruluğunu tartışmalı hale getirir.

Uzun süredir savunma görevi yapan avukatlara yönelik olarak devam eden bu çok

yönlü itibarsızlaştırma, değersizleştirme ve etkisiz kılma hamlelerinin Gezi davasında sınır tanımaz biçimde tekrarlanması, yeniden değerlendirmeyi zorunlu kılmaktadır.

Muhalefet etmenin neredeyse her biçiminin suçla ilişkilendirilerek mahkum edilmek istenmesine karşı sanıkların adil yargılanma haklarının en büyük güvencesi olan avukatların kriminalize edilerek mahkeme salonlarında görevlerini yapamaz duruma getirilmeleri “silahların eşitliği” ilkesine de tamamen aykırıdır.

Oysa ki, adil yargılanma herkes için haktır.

Bugün olduğu gibi, yarın da herkes için hak olmaya devam edecektir.

Gezi Davasında yaşanmakta olan bu gerçeklikler karşısında, aşağıda imzası bulunan Barolar olarak vurgulamaktayız ki, ancak bağımsız mahkemeler tarafından etkin bir savunma hakkının kullanılması sonucunda adil yargılanma gerçekleşebilir.

Aksi takdirde sonucu önceden belli, kanıtları savunmadan saklanarak dinlenecek tanıklarla sağlanan, keyfiyete dayalı bir yargılama düzeni asla adil olmayacaktır. Savunma suç ile ilişkilendirilemez, özdeşleştirilemez. Çünkü savunma yoksa adalet de yoktur.

Barolar olarak 28 Ocak 2020 tarihinde yapılacak celseden itibaren, yargılamanın özellikle de savunma hakkı bakımından ifade edeceği sonuçları dikkatle izleyeceğiz. Ulusal ve uluslararası sözleşmelerle güvence altına alınan haklarımızın ihlalinin her platformda dile getirilmesi yaşamsal önemdedir.

Yargılamayı kamuoyunun ve özellikle de meslektaşlarımızın dikkat ve ilgisine sunuyoruz.

Adana Barosu Başkanlığı, Ankara Barosu Başkanlığı, Antalya Barosu Başkanlığı, Aydın Barosu Başkanlığı, Bursa Barosu Başkanlığı, Diyarbakır Barosu Başkanlığı, İstanbul Barosu Başkanlığı, İzmir Barosu Başkanlığı, Mersin Barosu Başkanlığı, Tunceli Barosu Başkanlığı, Urfa Barosu Başkanlığı, Van Barosu Başkanlığı”

Mahkemeye 28 Ocak 2020’de sunulmuştur.